

ANA BABANIN EĞİTİMİ DEVAM EDEN ERGİN ÇOCUĞA KARŞI NAFKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Dr. K. Ali SONAT^(*)

Özet

Ergin çocuğun ana babadan eğitiminin devam etmesine dayalı olarak talep edebileceği nafakanın temelini TMK m. 328/II hükmü teşkil eder. Bu nafaka, türü itibariyle bakım nafakası niteliğinde olup, TMK m. 327 vd. hükümlerine tabidir. Bu hükümlere göre, ergin çocuk lehine nafakaya hükmedilebilmesi için, ana babanın bakım yükümlülüğünün erginlikten sonra devam etmesi bakımından gerekli koşulların yanı sıra nafaka davasına ilişkin koşulların da gerçekleşmesi gerekir. Erginlikten sonra bakım yükümlülüğünün devam etmesi, çocuğun eğitiminin erginlik anına kadar tamamlanmamış olmasına ve çocuğun masraflarını karşılamalarının ana babadan beklenebilir olmasına bağlıdır. TMK m. 38/II'de kastedilen eğitim, TMK m. 340/II uyarınca çocuğun yetenek ve eğilimlerine uygun olan genel ve mesleki eğitimidir. Ana babadan çocuğun bakım ve eğitim masraflarının karşılamalarının beklenebilir olması ise, somut olayda ana babanın gerek mali gücünün, gerek çocuk ile olan kişisel ilişkisinin bu fedakârlıkta bulunmalarını haklı kılacak düzeyde olması şeklinde anlaşılmalıdır. Nafaka davasına ilişkin koşullar kapsamında, davanın hak sahibi kişi tarafından açılmış olması zorunluluk arz eder. Kural olarak nafaka davası, çocuk ergin olduktan sonra bizzat ergin çocuk tarafından açılır. Öte yandan, çocuğun üstün yararı ilkesinden hareketle, çocuk ergin olmadan önce de, TMK m. 329 uyarınca açılacak bağımsız bir davada veya evlilik hukukuna göre açılmış bir davada iştirak nafakası adı altında, erginlikten sonrası için nafakaya hükmedilebilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Ergin Çocuk, Ana Babanın Bakım Yükümlülüğü, Nafaka Yükümlülüğü, Nafaka davası, Bakım Nafakası, İştirak Nafakası, Velayet, Çocuğun Eğitimi, Genel ve Mesleki Eğitim, Çocuğun malvarlığı.

^(*) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı.

Abstract

Article 328 paragraph 2 of Turkish Civil Code constitutes the basis of the contribution which the major child demands from his parents as the continue of his education. This contribution is to be considered as maintenance contribution by type and is ruled by provisions of article 327 cont. Civil Code. According to these provisions, to decide on contribution in favor of the major child, besides the fact that the parents duty of maintenance continue after majority, the conditions regarding to claim for contribution should also be fulfilled. The continue of the duty of maintenance after majority, depends on the condition that the education of the child has not yet completed and is conscionable for parents to meet the child's expenses. The education mentioned, is a general and vocational education that corresponds to the child's abilities and inclinations in accordance with TMK m. 340/II. Duty of maintenance after majority is conscionable for parents only if besides their financial power, also their personal relations with child is in a degree that justifies such devotion. Regarding to the claim for contribution, the condition to be examined relates to the right to sue. As a rule, after the majority, right to sue belongs to the major child. On the other hand, in accordance with the principle of best interest of the child, the contribution may also be ruled, even before the majority of the child, through an independent action on the basis of article 329 of Civil Code or as a part of an action regarding to the marital law under the name of spouses duty of contribution.

Keywords: *Major child, Parents duty of maintenance, Duty of contribution, Claim of contribution, Maintenance Contribution, Spouses Duty of Contribution, Parental care, Education of the child, General and vocational education, Property of the child.*

Giriş

Bilindiği üzere eğitim, kişinin, sağlıklı bir birey ve yurttaş olarak topluma katılması ve ekonomik bağımsızlığını elde etmesi bakımından vazgeçilmez bir süreçtir. Bu sebeptendir ki, kişinin eğitim almaya yönelik hakkı, temel bir hak olarak Anayasanın çeşitli maddelerinde düzenlenmiş¹, özellikle

¹ Eğitim hakkının tabi olduğu temel Anayasal ilkeler hk. bk. **Akyüz**, E.: Çocuk Hukuku, Ankara 2010, sh. 229 vd.; **Serozan**, R.: Çocuk Hukuku, İstanbul 2005, sh. 301.

“kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz” şeklindeki AY.m. 42 hükmü ile teminat altına alınmıştır. Çocuğun eğitim hakkı ise, önemine binaen, Anayasa’da² ve Uluslararası Hukukta³ zorunlu temel eğitim⁴ ilkesine yer verilmek ve genel çerçevesi çizilmek suretiyle düzenlenmiş, ayrıca – başta zorunlu temel eğitim olmak üzere – çocuğun bu haktan yararlanabilmesini sağlama ödevi, yasakoyucu tarafından, özel hukuk çerçevesinde ana babaya yüklenmiştir.

Ana babaya yüklenen bu eğitim ödevinin, nafaka hukukundaki yansıması ise, çocuğun eğitimi dolayısıyla ortaya çıkan bakım ve eğitim giderlerinin karşılanmasıdır. Yasakoyucu, soybağı ilişkisi temelinde, ana babaya, çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü yüklemiştir. Bu yükümlülük, ana babanın çocuğa karşı olan nafaka yükümlülüğü ile somutlaşır. Ana babanın bu yükümlülüğünün zamansal sınırını ise, kural olarak çocuğun ergin olmak suretiyle hukuki bağımsızlığını elde etmesi teşkil eder⁵. Zira erginlik anına kadar çocuğun, kendisine ekonomik bağımsızlığını kazandıracak eğitim sürecini tamamlayacağı, bu anlamda hukuki ve ekonomik anlamda bağımsızlığını eş zamanlı olarak elde edeceği varsayılmaktadır. Buna karşın, çocuk ergin olmasına rağmen meslek eğitimini tamamlayamamış ise, hukuken bağımsızlığını kazanmış olmakla birlikte, bakım ve eğitim

² Zorunlu temel eğitim ilkesi Any. m. 42/V’te “İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur” hükmü ile ifade edilmiştir.

³ Uluslararası hukuk alanında çocuğun eğitim hakkını düzenleyen temel metin 20.11.1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesidir (BMÇHS). Sözleşme, Türkiye tarafından 09.12.1994 tarihinde onaylanmış olup, 27.01.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 28’inci maddesinde genel olarak eğitim hakkı düzenlenmiş olup, bu maddenin birinci fıkrası a bendinde, taraf devletlerin ilköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirmeleri öngörülmek suretiyle zorunlu temel eğitim ilkesi benimsenmiştir. Çocuğun eğitim hakkına ilişkin BMÇHS’de öngörülen düzenlemeler hk. bilgi için bk. **Akyüz**, sh. 35 vd.; **Serozan**, sh. 49 vd; **Grassinger**, G. E.: Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler, İstanbul 2009, sh. 29 vd.

⁴ Zorunlu temel eğitimin esaslarına ilişkin temel düzenlemeyi 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (METK) teşkil etmektedir. METK m. 7’ye göre “İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.”; m. 22’ye göre “Mecburi ilköğretim çağı 6 – 13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter.” METK dışında, eğitim hakkı ve zorunlu temel eğitime ilişkin mevzuat kapsamında 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ve Milli Eğitim Bakanlığı Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği zikredilebilir.

⁵ TMK m. 328/I uyarınca ana babanın bakım yükümlülüğü kural olarak çocuğun ergin olmasına kadar devam eder.

giderlerini karşılayacak başka gelir olanaklarından yoksun olduğu ölçüde, ana babaya ekonomik anlamda bağımlı olmaya devam edecektir.

Gerçekten de günümüzde, üniversite sayısının artmasına bağlı bir sonuç olarak yüksek öğrenim yapma olanağı yaygınlaşmış, bu da toplum genelinde ortalama eğitim süresinin uzaması sonucunu doğurmuştur. Örneğin üniversite eğitime başlayacak olan çocuk, ergin olduğu anda lise eğitimini ya henüz tamamlamış ya da üniversite eğitime yeni başlamıştır. Yüksek öğrenime dayalı olmayan diğer meslekler söz konusu olduğunda da, çoğu zaman eğitim süreci çocuğun ergin olmasından önce tamamlanmamakta, çocuk ergin olduktan sonra da devam etmektedir. Bu şekilde çocuğun, çoğu zaman ana babasının onayı ile başladığı eğitim sürecini tamamlayamadan ergin olması nedeniyle, ana babanın desteğinden mahrum kalması, onun eğitimini sürdürmesini fiilen olanaksız kıldığı ölçüde, çocuğa tanınan eğitim hakkının da işlevsiz hale gelmesi sonucunu doğurur. İşte bu sakıncayı önlemeye yönelik olarak, yasada, çocuğun eğitimi hakkının bir uzantısı ve gereği olarak, ergin çocuk lehine özel bir nafaka olanağı düzenlenmek suretiyle, ergin çocuğun, salt eğitiminin devam etmesine dayalı olarak, ana babadan nafaka talep edebilmesine olanak tanınmıştır.

Çalışmamızda, ana babanın ergin çocuğa eğitimin devam etmesine dayalı nafaka yükümlülüğü başlığı altında, esasen, ergin çocuk lehine nafakaya hükmedilmesinin tabi olduğu koşullar incelenecektir. Bu noktada ergin çocuğa karşı yükümlü olunan nafakanın türünün belirlenmesi, bu koşulların incelenebilmesi için bir ön sorun teşkil etmektedir. Zira nafakanın türü, onun tabi olduğu koşullar üzerinde doğrudan etkilidir. Keza, öğretide ve Yargıtay'ın konuya ilişkin kararlarında ortaya çıkan farklı görüş ve tereddütler de, tabi olunan nafakanın türünün bir ön sorun olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Öte yandan, ergin çocuğa ödenecek nafakanın kapsamının belirlenmesi, nafakanın ödenme koşulları, nafaka koşullarında değişiklik yapılması ve nafaka davası kapsamında gündeme gelebilecek geçici önlemler gibi konular ise, çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır. Keza, ana babanın nafaka yükümlülüğü ile ergin çocuğun ileri sürebileceği diğer nafaka talepleri ile olan ilişkisinin yanı sıra ana babanın nafaka yükümlülüğünün, kamu kurumlarının çocuğa sağlayacağı yardım edimleri ile olan ilişkisi de bu çalışmanın kapsamı dışındadır⁶. Bu açıklamalar ışığında, aşağıda öncelikle,

⁶ Bu konulara ilişkin olarak ayrıca bk. **Breitschmid**, P. / **Vetsch**, M.: Mündigenunterhalt (Art. 277 Abs. 2 ZGB) – Ausnahme oder Regel?, FamPra.ch 2005, sh. 471 vd.; **Büchler**,

eğitimi devam eden ergin çocuğun ana babasından hangi nafaka rejimi çerçevesinde nafaka talep edebileceği belirlenecek, daha sonra da, belirlenen bu nafaka rejimi çerçevesinde sırasıyla nafaka yükümlülüğünün tabi olduğu maddi ve şekli koşullar ele alınacaktır.

I. Nafakanın Türü

Bilindiği üzere her nafaka ilişkisinin temelinde yasanın ilgili hükmünden kaynaklanan bir yükümlülük bulunur. Diğer bir deyişle, somut bir edim olan nafakanın temelini, ilgili yasa hükmünde öngörülen soyut bir yükümlülük teşkil etmektedir. Nafakanın türünün belirlenmesi bakımından da, işte bu yasa hükmünde öngörülen ve nafakaya esas teşkil eden yükümlülüğün türünün dikkate alınması gerekir. Bu ilkedен hareketle TMK sisteminde nafaka yükümlülükleri, bakım ve yardım nafakası olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir⁷.

TMK'da düzenlenen bakım nafakaları, evlilik ilişkisine dayalı olarak eşler arasında veya soybağı ilişkisi temelinde ana baba ile çocuk arasında söz konusu olur. Eşler arasındaki bakım nafakasının temelini, evlilik birliği devam ederken veya boşanma ile sona erdikten sonra eşlerin karşılıklı olarak birbirlerinin geçimine katkıda bulunma yükümlülüğü teşkil etmektedir. Bu yükümlülük temelinde, evlilik birliği devam ederken veya boşanma veya ayrılık kararı ile birlikte eş lehine hükmedilen tedbir (TMK m. 169) ve yoksulluk nafakaları (TMK m. 175) eşler arasındaki bakım nafakasının görünüm biçimleridir⁸.

Ana babanın çocuğa karşı yükümlü olduğu bakım nafakaları ise, TMK m. 327'de öngörülen, ana babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerini kar-

A. / **Schwenzer**, I.: Ausbildungsunterhalt für mündige Kinder – Bemerkungen zur jüngeren Rechtsprechung des Bundesgerichts und Thesen, Dritte Schweizer Familienrechtstage, Bern 2006, sh. 83 vd.; **Rumo-Jungo**, A.: Unterhalt für mündige Kinder: aktuelle Fragen, Recht 2010, sh. 69 vd.

⁷ **Bozovalı**, H. Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları, İstanbul 1990, sh. 5 vd.; **Öztaş**, B.: Aile Hukuku, 5. B., Ankara 2004, sh. 706 vd.; **Akıntürk**, T. / **Karaman**, A. D.: Aile Hukuku, 13. B, 2. C, İstanbul 2011, sh. 444. Öğretideki diğer bir ayırım ise, ana babanın çocuğa karşı bakım nafakası ve onun uzantısı iştirak nafakası, hısımlar arasındaki yardım nafakası ve evlilik hukukuna özgü nafakalar şeklindedir. Evlilik hukukuna özgü nafakalar kapsamında ise, TMK m. 185, 186 uyarınca eşlerin birbirlerine ödeyeceği (bakım) evlilik nafakası, TMK m. 169 uyarınca tedbir nafakası ve TMK m. 175, 176 uyarınca ödenecek yoksulluk nafakası ayrı birer nafaka türü olarak zikredilmektedir. Bu ayırım için bk. **Serozan**, sh. 247.

⁸ **Serozan**, sh. 247; **Akıntürk** / **Karaman**, sh. 444. Bu nafaka türleri için ayrıca bk. **Bozovalı**, sh. 25 vd.

şılama yükümlülüğüne dayanır. TMK m. 327'ye göre, “Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır.” Ana babanın bu yükümlülüğü, soybağı ilişkisi temelinde ve velayet ilişkisinden bağımsız olarak mevcuttur⁹. Keza, ana babanın bu yükümlülüğünün varlığı, çocuğun kişisel malvarlığının durumundan da bağımsızdır¹⁰. Öte yandan yükümlülüğün konusunu çocuğun bakım ve eğitim giderleri teşkil ettiğinden, ödenecek nafakanın kapsamı da, – ana babanın ekonomik gücü dikkate alınarak – somut olayda çocuğun subjektif durumunun gerektirdiği bakım ve eğitim ihtiyaçlarına göre belirlenecektir¹¹. Bu yükümlülük temelinde, eşler arasında görülen bir boşanma veya ayrılık konulu davada veyahut eşlerin ortak yaşama son vermeleri üzerine, kısaca evlilik hukukuna dayalı açılmış bir dava kapsamında hükmedilen, öğretide ve yargı uygulamasında iştirak nafakası¹² olarak adlandırılan nafakanın yanı sıra, evlilik hukukuna göre açılmış bir dava söz konusu olmaksızın – TMK m. 329 temelinde – açılacak bağımsız bir davada hükmedilecek nafaka da, bakım nafakası niteliğindedir¹³.

⁹ **Bozovalı**, sh. 44; **Dural**, M. / **Öğüz**, T. / **Gümüş**, M. A.: Türk Özel Hukuku C. III, Aile Hukuku, İstanbul 2013, sh. 336; **Serozan**, sh. 243; **Akıntürk** / **Karaman**, sh. 400; **Baygın**, 120; Bu ilke ayrıca TMK m. 350/I'de “Velayetin kaldırılması halinde ana babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder” denilmek suretiyle açıkça ifade edilmiştir.

¹⁰ **Baygın**, C.: Soybağı Hukuku, 1. B., İstanbul 2010, sh. 121. Çocuğun kendi bakım ve eğitim masrafını karşılayacak yeterli malvarlığının olması ana babanın TMK m. 327'den doğan bakım yükümlülüğünü ortadan kaldırmamakla birlikte, çocuğun çalışma karşılığı elde ettiği yeterli geliri olduğu ölçüde ana babanın bakım yükümlülüğünün ortadan kalkacağı öğretide kabul edilmektedir. Bk. **Öztaş**, sh. 693; açık olmamakla birlikte karş. **Baygın**, sh. 121 vd.; **Bozovalı**, sh. 45. Bu konuda ayrıca bk. aşağı .. no'lu bölümdeki açıklamalar.

¹¹ **Bozovalı**, sh. 45; **Dural** / **Öğüz** / **Gümüş**, sh. 336; karş. **Serozan**, sh. 245.

¹² İştirak nafakasının uzantısı olarak, boşanma davası devam ederken veya eşler arasında ortak yaşama ara verme sürecinde çocuğun bakımını sağlamak üzere alınacak önlemler kapsamında – TMK m. 169 uyarınca – hükmedilecek nafaka ise öğretide ve uygulamada “tedbir nafakası” olarak adlandırılmaktadır. Bk. **Bozovalı**, sh.25 vd.; **Baygın**, sh. 121; **Serozan**, sh. 247.

¹³ Vurgulamak gerekir ki, uygulamada yerleşmiş olan ve öğretide de bazı yazarlarca benimsenen bir yaklaşım çerçevesinde, TMK m. 327 zemininde hükmedilecek her türlü nafaka yükümlülüğü, nafakaya evlilik hukukuna göre açılmış bir dava dolayısıyla hükmedilip hükmedilmediği gözetilmeksizin, diğer bir deyişle, nafakaya hükmedilen davanın niteliğinden bağımsız olarak, “iştirak nafakası” olarak adlandırılmaktadır. Bu yönde bk. **Baygın**, sh. 121, 123 vd. **Ruhi**, A. C.: Nafaka Hukuku, 2. B., Ankara 2005, sh. 137. Bize göre, evlilik hukukuna özgü açılmış bir dava söz konusu olmaksızın, bağımsız bir dava kapsamında hükmedilecek nafaka yükümlülüğü, TMK m. 327'ye dayanmakla birlikte, dava şartları itibarıyla TMK m. 329'a tabi olduğundan, iştirak nafakası olarak nitelendirilmemek gerekir. Nitekim öğretide bazı yazarlar tarafından bu ayırım gözetilmek suretiyle, ev-

Yardım nafakası ise, TMK m. 364 vd. hükümlerinde düzenlenmiş olup, TMK m. 364'te sayılan hısımların karşılıklı olarak birbirlerine yardım etme yükümlülüğüne dayanır. Bu nafaka türünde nafaka ilişkisinin taraflarını üstsoy ile altsoy veya kardeşler teşkil eder. Bu itibarla yardım nafakası, ana baba ve çocuk arasında da söz konusu olabilir. Öte yandan, TMK m. 364/III gereği, yardım nafakası, bakım nafakasına göre ikincil niteliklidir¹⁴. Nafaka alacaklısının nafaka talep edebileceği bir bakım yükümlüsü mevcut olduğu sürece öncelikle bu yükümlüden bakım nafakası hükümleri zemininde nafaka talep etmesi gerekir. Şu halde çocuğun nafaka talebi, ana baba tarafından bakım nafakası ile karşılanabildiği sürece, ana babadan veya diğer yardım yükümlülerinden TMK m. 364 uyarınca nafaka talep edilemez. Öte yandan ana babanın çocuğa karşı yükümlü olduğu bakım nafakasından farklı olarak, çocuk lehine yardım nafakasına hükmedilmesi, nafaka alacaklısı çocuğun yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olması koşuluna bağlıdır¹⁵. Bu sebeple, ödenecek nafakanın miktarı da çocuğu yoksulluktan kuratacak, onun geçimi için zorunlu olan miktar ile sınırlı olacaktır¹⁶. Bu koşulun dolaylı sonucu ise, bakım nafakasından farklı olarak, yardım nafakası miktarının, çocuğun yaşayageldiği alışageldiği yaşam standardına göre değil, onun objektif anlamda zorunlu ihtiyaçlarına göre belirlenecek olmasıdır.

Ana babanın ergin çocuğa karşı, çocuğun eğitiminin devam etmesinden kaynaklanan nafaka yükümlülüğünün temelini ise, TMK m. 328/II hükmü teşkil etmekte olup, hüküm ana babanın bakım yükümlülüğünün süresine ilişkin genel kuralı koyan TMK m. 328/I hükmünün istisnası niteliğindedir¹⁷. Gerçekten de, TMK m. 328/I'de "*Ana babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder.*" denilmek suretiyle ana babanın bakım yükümlülüğünün kural olarak çocuğun ergin olması ile birlikte sona ereceği hükme

lilik hukukuna dayalı açılmış bir dava dışında hükmedilecek nafakanın genel olarak çocuk lehine bakım nafakası olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu yönde bk. **Bozovalı**, sh. 6, 43 vd.; **Öztan**, sh. 612 vd.; **Serozan**, sh. 243 vd.

¹⁴ **Serozan**, sh. 246; **Akıntürk / Karaman**, sh. 447; **Baygın**, sh. 444.

¹⁵ **Dural / Ögüz / Gümüş**, sh.358; **Öztan**, sh. 712; **Serozan**, 246; **Baygın**, sh. 449 vd.

¹⁶ **Dural / Ögüz / Gümüş**, sh. 364; **Öztan**, sh. 718; **Baygın**, sh. 461.

¹⁷ **Hegnauer**, C.: Berner Kommentar, Bd. II/2/2/1, Die Gemeinschaft der Eltern und Kinder, Die Unterhaltspflicht der Eltern, Art. 270-295 ZGB, Bern 1997, (Kıs. BK.), Art. 277, N. 23 vd; **Breitschmid**, P.: Basler Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Schweizerischen Zivilgesetzbuch I, (Art. 217-456 ZGB), 3. Aufl., Basel/Genf/München 2006, (Kıs. Basl. K), Art. 277, N. 5; **Piotet**, D.: Commentaire Romand, Code civil I, Art. 1-359 CC, Bale 2010. (Kıs. CR), Art. 277, N. 6; **Henriod**, V.: L'obligation d'entretien à l'égard des enfants majeurs, Lausanne 1999, sh. 57 vd.

bağlanmış; TMK m. 328/II’de ise, “Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler” denilmek suretiyle, birinci fıkradaki genel kuralın istisnası düzenlenmiştir.

Bu hükmün uygulanmasına ilişkin Yargıtay kararları incelendiğinde, ana babanın bakım yükümlülüğünün TMK m. 328/f. I uyarınca, erginliğin kazanılması ile kendiliğinden sona ereceği ifade edilerek, TMK m. 328/f. II zemininde hükmedilecek nafakanın, TMK m. 364 anlamında yardım nafakası olarak nitelendirildiği görülmektedir¹⁸. Buna karşılık, Türk ve İsviçre hukuklarında genel kabul gören görüş, TMK m. 328/II uyarınca ergin çocuk lehine hükmedilecek nafakanın bakım nafakası olduğu yönündedir¹⁹. Gerçekten de gerek TMK m. 328/II hükmünün kanun sistematigi içindeki yeri

¹⁸ “...Somut olayda davacı çocuk dava tarihi itibarıyla reşittir. Böylece TMK’nun 328/1. Maddesi gereğince iştirak nafakası son bulmuştur. Ne var ki, çocuk ergin olmasına rağmen eğitimi devam ettiğine göre, ana ve babanın eğitim sona erinceye kadar bakım, eğitim ve korunması için gerekli giderleri karşılama yükümlülükleri devam etmektedir. (TMK md. 328/2). Böylece bizzat reşit çocuk tarafından eğitimin devam ettiği açıkça belirtilerek açılan davadaki istem, TMK’nun 328/2. maddesi uyarınca 364/son maddesi kapsamında yardım nafakası verilmesine ilişkindir. O halde iştirak nafakasının artırılması yönündeki açıklama ve talep dikkate alınarak yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya uygun bulunmamıştır. Mahkemece, ... uygun bir miktar yardım nafakasına hükmedilmelidir.” Y. 3. HD., T. 02.03.2004, E. 2004/1445, K. 2004/1529 (KİBB). “... Davacı reşit olup, Üniversitede okuduğundan bahisle nafaka talebinde bulunmuş olduğuna göre, mahiyeti itibarıyla (TMK’nun 328/2 – 364/1 mad) istenilen nafaka yardım nafakası niteliğindedir. Mahkemece, yanlış nitelendirme sonucu “tedbir ve iştirak nafakası” olarak hüküm oluşturulması doğru değilse de, bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının kabulü ile, ... “dava tarihinden geçerli olmak üzere aylık 250.000.000 TL yardım nafakasının davalıdan alınarak davacıya verilmesine” sözlerinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine...”. Y. 3. HD., T. 23.02. 2004, E. 2004/1453, K. 2004/1195. (KİBB); “...Evlilik birliği içinde müşterek çocuk için hükmedilen tedbir nafakası, küçüğün reşit olduğu tarihte sona erer. Küçük reşit olmakla birlikte öğrenime devam ediyorsa bizzat kendisi TMK’nun 328/2 ve 364.maddeleri gereğince açacağı davada yardım nafakası talebinde bulunabilir. Mahkemece küçük için tedbir nafakasının 18 yaşını doldurduğu 21.03.2005 tarihine kadar hükmedilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir...” Y. 3. HD., T. 21.11.2005, E. 2005 / 12531, K. 2005 / 12163 (KİBB). Ayrıca bk. Y. 3. HD., T. 14.02.2008, E. 2007/19979, K. 2008/2019; Y. 3. HD., T. 07.10.2008, E. 2008 / 15718, K. 2008 / 16244. (KİBB). Kanımızca Yargıtay’ın bu tutumunun arka planında, 743 sayılı eMK’da, TMK m. 328/II’ye karşılık gelen bir düzenlemenin bulunmaması ve böyle bir özel düzenlemenin yokluğunda, eğitimi devam eden ergin çocuk lehine ana babadan yardım nafakası hükümlerine göre talepte bulunulmasının eMK’ya ilişkin Yargıtay uygulamasında yerleşmiş olmasıdır. Bu yönde bk. **Dural /Öğüz /Gümüş**, sh. 337 ve 337 no’lu dn.’taki açıklama.

¹⁹ **Bozovalı**, sh. 46; **Öztaş**, sh. 709; **Serozan**, sh. 245; karşı. **Baygın**, 445.

gerek içerik itibariyle ana babanın bakım yükümlülüğünün süresine ilişkin bir hüküm olması, bu sonuca varılmasını gerektirmektedir. Şöyle ki, yukarıda ifade edildiği üzere, ana babanın ergin olmayan çocuğa karşı olan nafaka yükümlülüğü, bakım nafakası niteliğinde olup, yükümlülüğün temelini TMK m. 327'de öngörülen ana babanın çocuğun bakım ve eğitim masraflarını karşılama yükümlülüğü teşkil eder²⁰. TMK m. 328/II hükmü ise, TMK m. 327'den doğan yükümlülüğünün hangi koşullarda erginlikten sonra devam edeceğini öngörmektedir. Bu anlamda TMK m. 328/II'ye dayalı nafaka yükümlülüğü, ergin olmayan çocuğa karşı TMK m. 327'a dayalı nafaka yükümlülüğünün uzantısı niteliğindedir. Diğer bir deyişle, ana babanın ergin olmayan çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü ile ergin çocuğa karşı olan nafaka yükümlülüğü arasında, yükümlülüğün dayandığı hukuki sebep bakımından fark yoktur. Salt çocuğun ergin olması da, nafaka yükümlülüğünün farklı bir nafaka rejimine tabi olmasını gerektirmez. Daha önce belirtildiği üzere, nafakanın türü açısından belirleyici olan, nafaka talebine esas teşkil eden yükümlülüğün türü olup, nafaka alacaklısının ergin olup olmaması bu nitelendirmede etkili değildir. Böyle bir sonuç kabul edilecek ve ergin çocuğun nafaka talebi yardım nafakası olarak nitelendirilir ise, nafakaya hükmedebilmek bakımından, TMK m. 328'de aranan koşullara ek olarak, çocuğun yoksulluğa düşmesi koşulunun da gerçekleşmesi gerekecektir. Öte yandan hükmedilecek nafaka miktarı da yalnızca çocuğu yoksulluktan kurtaracak bir miktar ile sınırlı olacağından, hükmedilen nafaka çoğu zaman çocuğun eğitim masraflarını karşılamaya yetmeyecek, bu da kanunkoyucunun TMK m. 328/II hükmü ile hedeflediği amacın gerçekleşmemesine yol açacaktır. Özetle TMK m. 328/II hükmünün gerek kanun sistematikindeki yeri gerek hükmün içeriği dikkate alındığında, bu hükme dayanan nafakanın, bakım nafakası olarak nitelendirilmesi gerekir. Yargıtay kararlarında benimsenen yaklaşımın aksine, çocuğun ergin olması, nafakanın türünde değişikliğe sebep olmamalı, TMK m. 328/II'ye dayalı hükmedilecek nafakanın, yardım nafakası olarak nitelendirilmesi sonucunu doğurmamalıdır.

II. Nafakanın Tabi Olduğu Koşullar

Yukarıdaki açıklamalarımızda, eğitimi devam eden ergin çocuğa karşı nafaka yükümlülüğünün, TMK m. 327 vd.'da düzenlenen bakım nafakası rejimine tabi olduğu sonucuna varıldığından, somut olayda nafakaya hükme-

²⁰ Bozovalı, sh. 43; Öztan, sh. 612; Serozan, sh. 243.

dilebilmesi bakımından da bu rejime ilişkin koşulların gerçekleşmesi gerekli ve yeterlidir. Bu koşullar esasen TMK m. 328/II’de öngörülen nafaka yükümlülüğünün maddi koşulları ve nafaka davasına ilişkin koşullar şeklinde iki başlık altında incelenebilir.

A. Nafakanın Maddi Koşulları: Erginlikten Sonra Ana Babanın Bakım Yükümlülüğünün Devam Etmesi

Daha önce ifade edildiği üzere ana babanın ergin çocuğa karşı nafaka yükümlülüğünün temelini çocuğun bakım ve eğitim masraflarının karşılanması yükümlülüğü teşkil etmektedir. Nafakaya hükmedebilmek bakımından bu yükümlülüğün erginlikten sonra da mevcut olması gerekir. Söz konusu bakım yükümlülüğünün devam etmesi için gerekli koşullar ise, TMK m. 328/II’de düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca ana babanın bakım yükümlülüğünün erginlikten sonra da devam etmesi, çocuğun ergin olmasına rağmen eğitiminin devam etmesi ve erginlikten sonra çocuğun bakım ve eğitim masraflarının karşılanmasının ana babadan beklenebilir olması koşullarının birlikte gerçekleşmiş olmasına bağlanmıştır. Yine bu hüküm uyarınca, bakım yükümlülüğünün devam etmesi için çocuğun ergin olması da gerekli ise de, erginliğin ne şekilde kazanıldığı, konumuz açısından önem arz etmediğinden, erginliğin kazanılması koşulunun ayrı bir başlık altında incelenmesine gerek duyulmamıştır.

1. Ergin Olduğu Halde Çocuğun Eğitiminin Devam Etmesi

Somut olayda TMK m. 328/II hükmünün uygulanması bakımından devam eden bir eğitimin mevcut olup olmadığı sorunu, çocuğun nafaka talep ettiği erginlik sonrasına ilişkin belirli bir eğitimden bağımsız şekilde yanıtlanamaz. Diğer bir deyişle, çocuğun eğitiminin TMK m. 328/II anlamında devam edip etmediği, nafakanın konusu olan eğitime göre belirlenebilir bir olgudur. Buna göre, çocuğun eğitiminin devam ettiğinin söylenebilmesi için, nafaka talep edilen eğitimin TMK m. 328/II hükmünün himaye ettiği türden bir eğitim olması gerekir. Çocuğun talep ettiği eğitim TMK m. 328/II hükmü anlamında bir eğitim teşkil etmiyor ise, çocuk ergin olduktan sonra fiilen bir eğitime devam etse dahi, ana baba açısından erginlikten sonra bakım yükümlülüğü doğuracak şekilde devam eden bir eğitimin varlığından söz edilemez. Nafaka talep edilen eğitimin bu madde kapsamında bir eğitim teşkil etmesinin ön koşulu ise, çocuğun erginlik anına kadar TMK m. 328/II hükmü an-

lamında bir eğitim almamış olmasıdır. Çocuk erginlik anına kadar TMK m. 328/II hükmü anlamında bir eğitim almış ise, çocuğun eğitimi tamamlanmış sayılır. Aşağıda sırasıyla bu iki koşul ele alınacaktır.

a) Çocuğun Ergin Olana Kadar TMK m. 328/II Hükmü Anlamında Bir Eğitim Almamış Olması

Çocuğun erginlik anı itibariyle TMK m. 328/II hükmü anlamında bir eğitim alıp almadığının belirlenebilmesi, bu eğitimin, başta kavram olmak üzere, içeriği, kapsamı ve ne şekilde seçilmesi gerektiği gibi konular yönünden incelenmesini gerektirir.

i. TMK m. 328/II Hükmü Anlamında Eğitim Kavramı

Bilindiği üzere erginlikten önce çocuk kural olarak velayet altındadır. Velayet altındaki çocuğun eğitimi ise, TMK m. 340'da düzenlenmiştir. Bu hükmün içeriği dikkate alındığında, eğitim kavramının, gerek çocuğun yetiştirilip, büyütülmesi ve terbiye edilmesi anlamında eğitime, gerek "formasyon" anlamında okul eğitimine karşılık gelecek şekilde kullanılmış olduğu görülmektedir²¹. TMK m. 328/II hükmü anlamında eğitimin ise, ana babanın bakım yükümlülüğünün devam edip etmemesi üzerinde etkili olduğu dikkate alındığında, "formasyon" anlamındaki eğitime karşılık geldiği kabul edilmek gerekir. Keza TMK m. 328/II'ye karşılık gelen mehaz İMK m. 277/II hükmünde²² "formasyon" teriminin kullanılmış olması da bu sonuca varılmasını haklı kılar. Gerçekten de, ana babanın ergin çocuğun bakım ve eğitim masraflarını karşılama yükümlülüğü, çocuk ekonomik bağımsızlığını kazanmadığı sürece söz konusu olabilir. Çocuğa ekonomik bağımsızlığını kazandıracak eğitim ise, "formasyon" anlamındaki eğitimidir. Genel anlamda çocuğun yetiştirilmesi, çocuğa terbiye verilmesi anlamında eğitim ise, erginlikten sonra devam ettiği takdirde nafaka yükümlülüğü doğurabilecek türden bir eğitim değildir. Vurgulamak gerekir ki, TMK m. 328/II'de kullanılan anlamıyla eğitimden anlaşılması gereken, belirli bir okul veya meslek eğitimi

²¹ Grassinger, sh. 25.

²² TMK m. 328/II'ye karşılık gelen İMK m. 277/II, çocuk ergin oluncaya kadar "formasyonunu" tamamlayamamış ise şeklinde kaleme alınmıştır. Hükümde kullanılan "formasyon" teriminin, hükmün bugün yürürlükte olan halinde de "approprié" terimi eklenmek suretiyle muhafaza edildiği görülmektedir. İMK m. 277/II hükmünün kanuna eklenmesi ve geçirdiği değişiklikler hk. bk. Hegnauer, BK. art. 277, N. 5 vd.; Henriod, sh. 36 vd.

değil, erginlikten önce ilköğretim ile başlayıp meslek eğitimini de içine alacak şekilde birden fazla aşamadan oluşan bir eğitim sürecidir²³.

ii. Eğitimin İçeriği

Ana babanın “formasyon” anlamında eğitim sağlama yükümlülüğü TMK m. 340/II’de düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca ana baba, çocuğa genel ve meslek eğitim almasını sağlamakla yükümlüdür. Bu hüküm dikkate alındığında çocuğun eğitiminin erginlik anı itibariyle tamamlanmış sayılabilmesi için, kural olarak genel eğitimin yanı sıra bir meslek eğitimi de almış olması gerekir.

Genel eğitim, meslek icrasına yönelik olmayan, çocuğun kişiliğinin gelişimini sağlamaya yönelik genel kültür niteliğinde bilgilerin edinilmesi olarak tanımlanmaktadır²⁴. Genel eğitim öncelikle okul eğitimi anlamında, ilköğretim, ortaokul veya lise eğitimi kapsar. Okul eğitiminin yanı sıra, müzik, dil veya spor eğitimi de genel eğitim niteliğindedir²⁵.

Meslek eğitimi ise, kazanç sağlayıcı nitelikte belirli bir mesleğin icrası için gerekli bilgi ve becerilerin edinilmesi şeklinde tanımlanmaktadır²⁶. Bu tanımdan hareketle, meslek eğitimi olarak nitelendirilebilmek bakımından, eğitimin çocuğun geçimi için gerekli ekonomik olanakları sağlamaya uygun olması gerekir²⁷. Buna göre sınırlı sayıda olmamak üzere, meslek lisesi ve teknik lise, ortaöğretim düzeyinde; iki yıllık meslek veya teknik yüksek okulları ile dört yıllık eğitim fakülteleri veyahut üniversite eğitimi ise, yükseköğretim düzeyinde meslek eğitimine örnek teşkil eder. Öte yandan, öğretilen faaliyetin kazanç sağlayıcı olmasının meslek eğitimi teşkil etmesi bakımından tek başına yeterli olmadığı, kazanç sağlama özelliğinden başka, öğrenilen faaliyetin ilgili çevrede meslek olarak kabul görmesi ve uygulanabilmesi; söz konusu faaliyetin öğrenilmesi belirli bir okula devam edilmesini gerektirmesi; bu okulda söz konusu faaliyete ilişkin bilgilerin yanı sıra asgari bir genel eğitimin de veriliyor olması ve nihayet verilen eği-

²³ **Hegnauer**, BK. art. 277, N. 29.

²⁴ **Tschümperlin**, U.: Die elterliche gewalt in bezug auf die person des kindes, Freiburg 1989, sh. 256; **Henriod**, sh. 70.

²⁵ **Tschümperlin**, sh. 256.

²⁶ **Grob**, J.: Die familienrechtliche Unterhalts- und Unterstuetzungsansprueche des Studenten, Berne 1975, sh. 18.

²⁷ **Grob**, sh. 18.

timin bir diploma ile belgelendirilmiş olması koşullarının birlikte bulunması gerektiği ifade edilmektedir²⁸.

iii. Eğitimin Seçimi

Çocuğun eğitiminin erginlik anında tamamlanmış sayılabilmesi için, ana babanın, çocuğun genel ve mesleki eğitiminin seçimi bakımından da, velayet ilişkisinden doğan yükümlülüklerine uygun davranmış olması gerekir.

Bilindiği üzere, velayet altındaki çocuğun bakımı ve eğitimi hakkında kararların ne şekilde ve kim tarafından alınacağı, TMK m. 339'da düzenlenmiştir. TMK m. 339/I uyarınca, erginlikten önce çocuğun eğitimi konusunda karar alma yetkisi velayet hakkı sahibi ana babaya aittir. TMK m. 339/II'de ise, ana babanın çocuğa olgunluğu ölçüsünde hayatının düzenleme olanağı tanıyacakları, önemli konularda çocuğun düşüncesini göz önünde tutacakları öngörülmüştür. Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda karar alma yetkisinin, çocuğu olgunluk ölçüsü ile sınırlı olacak şekilde, ana babaya ait olduğu kabul edilmek gerekir. Çocuk bakımı ve eğitimi ile ilgili konularda bizzat karar alabilecek olgunluğa eriştiği ölçüde, ana babanın çocuk adına bizzat karar alma yetkisi de ortadan kalkar²⁹.

Bu ilkeler çocuğun genel ve mesleki eğitiminin seçimi bakımından da geçerlidir. Kural olarak çocuğun alacağı genel ve mesleki eğitimi seçme yetkisi ana babaya aittir³⁰. Ana baba bu yetkiyi çocuğun menfaatine olacak şekilde kullanmakla yükümlüdür³¹. Öte yandan, çocuğun eğitimi, TMK m. 339/II anlamında önemli konu teşkil eder; ana baba çocuğun görüşünü almakla yükümlüdür. Bu noktada genel eğitim bakımından ana babanın seçim yetkisinin zorunlu temel eğitimin sonuna kadar devam edeceği kabul edilmiştir³². Mesleki eğitim bakımından ise, ana babanın çocuk yerine karar alma

²⁸ Bu tanımdan hareketle, vasıfsız işçi olarak fabrikada veya bir ticarethanede veyahut bir ofiste yardımcı olarak çalışılması meslek eğitimi olarak nitelendirilemeyeceği yönünde bk. **Tschümperlin**, sh. 256; **Henriod**, sh. 70.

²⁹ **Grob**, sh. 21.

³⁰ **Hegnauer**, BK. art. 277, N. 37.

³¹ **Vez**, P.: Commentaire Romand, Code civil I, Art. 1-359 CC, Bale 2010, Art. 301, N. 5.

³² **Meier**, P. / **Stettler**, M.: Droit de la filiation, T. II: Effets de la filiation (art. 270 à 327 CC), 3éd., Zürich 2006, N. 486.

yetkisi, çocuk yeterli olgunluktan yoksun olduğu sürece ve ölçüde mevcuttur. Çocuk meslek seçimi konusunda yeterli olgunluğa eriştikten sonraki aşamada ise, ana baba ve çocuğun birlikte karar almaları gerekir³³. Bu süreçte ana babanın çocuğun meslek seçimi konusundaki etkisi, çocuğun yönlendirilmesi ve hatalı seçim yapmasının engellemesine yönelik tavsiyede bulunmakla sınırlıdır³⁴. Genel ve özellikle mesleki eğitimin seçiminde ana baba, çocuğun görüşünü dikkate almamış ise, çocuğun aldığı eğitim TMK m. 340/II uyarınca uygun bir eğitim teşkil etmez ve çocuğun eğitimi TMK m. 328/II anlamında tamamlanmış olmaz.

Vurgulamak gerekir ki, TMK m. 336/I’de öngörülen velayet hakkının birlikte kullanılması ilkesi gereği, velayet hakkına birlikte sahip olan ana baba, çocuğun alacağı eğitimi de birlikte seçmekle yükümlüdür. Velayet hakkı ana babadan yalnızca birine bırakılmış ise, velayet hakkı kendisine bırakılmayan taraf, velayet hakkına sahip olan tarafça yapılan seçimle bağlıdır. Öte yandan velayet hakkı ana babanın her ikisinden de alınarak, çocuk vesayet altına alınmış ise, çocuğun eğitimini seçme yetkisi atanacak vasiye ait olur. Bu olasılıkta da, ana baba, vasiinin seçimi ile bağlı olacaktır³⁵.

iv. Eğitimin Kapsamı

Eğitimin kapsamı ifadesinden, TMK m. 340/II uyarınca ana babanın çocuğa vermekle yükümlü olduğu genel veya mesleki eğitimin türü anlaşılmalıdır³⁶. TMK m. 340/II’de ana babanın sağlayacağı genel veya mesleki eğitimin, çocuğun yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde olması gerektiği öngörülmüştür. Bu hüküm uyarınca, çocuğun eğitiminin tamamlanmış sayılabilmesi için, erginlik anına kadar alınan genel ve mesleki eğitimin, tür itibarıyla de uygun eğitim teşkil etmesi gerekir.

³³ **Hegnauer**, Die Dauer der elterlichen Unterhaltspflicht, Festschrift für Max Keller zum 65. Geburtstag, Zürich 1989, sh. 19-35. (kıs. Unterhaltspflicht), sh. 25; **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 37; **Meier / Stettler**, N. 487. Öğretide bu sonuç şu şekilde gerekçelendirilmektedir: Mesleğini seçme hakkı, kişiye sıkı surette bağlı bir hak niteliğinde olmakla birlikte, bu seçim bakımından ergin olmayan çocuk, ayırt etme gücünden yoksun sayılmalıdır. Bu itibarla, meslek seçimi söz konusu olduğunda TMK m. 16/II hükmü uygulanmaz ve çocuk erginlikten önce bu hakkı yasal temsilcisinin rızası olmaksızın kullanamaz. Bu yönde bk. **Hegnauer**, Unterhaltspflicht, sh. 25.

³⁴ **Grob**, sh. 21; karşı. **Hegnauer**, Unterhaltspflicht, sh. 25.

³⁵ **Hegnauer**, BK. art. 277, N. 39.

³⁶ **Grob**, sh. 19.

Eğitimin uygunluğu, TMK m. 340/II uyarınca, öncelikle çocuğun yetenek ve eğilimlerine göre belirlenir³⁷. Çocuğun yetenekleri ile anlaşılması gereken, çocuğun objektif olarak tespit edilebilen bedensel, zihinsel ve ruhsal yatkınlıklarıdır. Çocuğun eğilimleri ise, onun karakterinin sübjektif yönü ile ilgili olup, bu anlamda çocuğun arzularına karşılık gelir³⁸. Çocuğun eğilimleri, meslek eğitiminin seçiminde, çocuğun yetenekleri ile uyumlu olduğu sürece dikkate alınır. Buna göre, çocuğun ilgi duyduğu ancak gerekli yeteneklere sahip olmadığı bir meslek eğitimi, çocuk için uygun eğitim teşkil etmez. Bununla birlikte, çocuğun yeteneklerine daha uygun bir meslek alanı mevcut olsa dahi, çocuğun daha az yetenekli olduğu fakat daha yoğun ilgi duyduğu meslek eğitimi çocuk için uygun eğitim sayılmalıdır³⁹. Bu anlamda, çocuğun bu isteğinin dikkate alınmamış olması, ana baba açısından yükümlülük ihlali teşkil etmez. Her ne kadar, hükümde çocuğun eğilimleri ifadesi kullanılmış ise de, ana baba, çocuğun eğiliminin olduğu tüm meslekleri araştırmak ve çocuğa birden fazla mesleki eğitim sağlamakla yükümlü değildir. Çocuğun birden fazla mesleki alana eğilimi var ise, ana babanın yükümlülüğü, bu alanlardan hangisinin çocuğun haklı beklentisine ve yetenek ve eğilimlerine en çok uyduğunu tespit edip, çocuğa bu alanda mesleki eğitim sağlamakla sınırlıdır⁴⁰.

Öte yandan, eğitimin uygunluğu konusunda TMK m. 340/I hükmünün de dikkate alınması gerekir. Bilindiği üzere, TMK m. 340/I'de ana babanın çocuğu olanaklarına göre eğitecekleri öngörülmüştür. Bu olanaklardan, ana babanın sahip olduğu gelir kaynakları ve entellektüel kapasitesi anlaşılması gerekir⁴¹. Öğretide, ana babanın genel eğitim yükümlülüğü açısından öngörülen bu ölçütün, TMK m 340/II'de öngörülen genel ve mesleki eğitim verme yükümlülüğü bakımından da geçerli olduğu kabul edilmektedir⁴². Bu hüküm uyarınca ana babanın genel ve mesleki eğitim verme yükümlülüğünün üst sınırını, onların sahip olduğu zihinsel ve mali olanakları teşkil eder⁴³.

³⁷ Tschümperlin, sh. 265; Hegnauer, BK. Art. 277, N. 31.

³⁸ Tschümperlin, sh. 265

³⁹ Tschümperlin, sh. 265.

⁴⁰ Grob, sh. 25.

⁴¹ Tschümperlin, sh. 202; Meier / Stettler, N. 459

⁴² Grassinger, sh. 26; Hegnauer, BK. Art. 277, N. 35.

⁴³ Tschümperlin, sh. 265; Henriod, sh. 68. Çocuğun eğitiminin karşılanmasının ana babanın mali olanaklarına uygun olması, erginlikten sonraki nafaka yükümlülüğünün bağımsız bir koşulu olarak ileride ayrıntılı olarak incelenecektir. Bu konuda bk. aşa. II. A. 2. a. ii. no'lu kısımdaki açıklamalar.

Çocuğun yetenek ve eğilimlerine uygun olsa dahi, ana baba çocuğa, kendi olanakları ile karşılayamayacağı bir eğitimi vermekle yükümlü değildir. Bununla birlikte, çocuğun yetenek ve eğilimine uygun bir eğitimin ana babanın mali olanaklarına uygun olup olmadığı denetlenirken, esnek davranılması gerektiği öğretide ifade edilmektedir. Bu yaklaşım uyarınca, ana babanın, çocuğa, onun yetenek ve eğilimlerine uygun olan meslek eğitimini sağlamak için, mali olanaklarını sonuna kadar zorlamaları gerekir. Ana baba, mali olanakları yetmediği ölçüde, kamu kurumlarından burs vs. parasal yardımı da talep etmekle yükümlüdür⁴⁴. Ancak bu tür yardımlarla da karşılanamayan bir eğitim söz konusu olduğunda, ana babanın söz konusu eğitim bakımından yükümlü olmadığı kabul edilebilir⁴⁵.

TMK m. 340'da açıkça belirtilmemiş olsa da, öğretide bazı yazarlar tarafından, seçilen mesleğin gelecekteki çalışma koşullarının ve arz ettiği gelir potansiyelinin uygun eğitim teşkil etmek bakımından dikkate alınması gerektiği kabul edilmektedir⁴⁶. Bizim de katıldığımız öğretideki diğer bir görüşe göre ise, seçilen mesleğe ilişkin gelecekteki piyasa koşullarının, meslek seçimi sırasında objektif bir şekilde öngörülebilir olduğu ölçüde dikkate alınması gerekir⁴⁷. Bu görüş uyarınca, belirli bir meslekle ilgili öngörülere, seçilen mesleğin gelecekte iş olanağının olmayacağı objektif bir biçime anlaşılmadıkça, meslek seçiminde sınırlayıcı bir işlev atfedilmemelidir. Keza çocuğun birden fazla mesleki alana yeteneği ve eğilimi var ise, ana baba, bu alanlardan birinin diğerlerine göre daha çok iş olanağının mevcut veya daha fazla gelir sağlayacak olduğundan bahisle, çocuğu bu meslek eğitimini almaya zorlayamamalıdır⁴⁸.

⁴⁴ **Tschümperlin**, sh. 203, 265; **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 35; **Meier / Stettler**, N. 459; **Henriod**, sh. 68.

⁴⁵ **Tschümperlin**, sh. 203.

⁴⁶ TMK m. 340/II'den farklı olarak, İMK m. 302/II hükmü ana baba çocuğa, onun yetenek ve eğilimlerine mümkün olduğunca – soweit möglich / autant que possible – uygun bir genel ve mesleki eğitim sağlamakla yükümlüdür şeklinde kaleme alınmıştır. İsviçre öğretisinde, hükmün bu lafzından hareketle, ana babanın meslek seçiminde çocuğun yetenek ve eğilimlerinin dışında, ilgili mesleğe ilişkin piyasa koşullarının da dikkate alınması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Bu yönde bk. **Grob**, sh. 19.

⁴⁷ **Tschümperlin**, sh. 266; **Henriod**, sh. 68.

⁴⁸ **Meier / Stettler**, N. 474.

b) Çocuğun Ergin Olduktan Sonra Talep Ettiği Eğitimin TMK m. 328/II Anlamında Bir Eğitim Teşkil Etmesi**i. Eğitimin Başlangıç Anı Bakımından**

TMK m. 328/II hükmünün, “çocuk ergin olduğu halde eğitiminin devam etmesi” şeklindeki ifadesi, eğitimin tamamlanmamış olması bakımından erginlik anına atıf yapmaktadır. Kavramsal olarak, belirli bir an itibariyle bir sürecin tamamlanmamış olması, bu sürecin söz konusu andan önce başladığı anlamını içerir. Çocuk ergin olduğu anda tamamlanmamış bir eğitim de, erginlikten önce başlamış ancak erginlik anında henüz tamamlanmamış olan bir süreci ifade eder. Diğer bir deyişle TMK m. 328/II hükmünün sözü, ana babanın yükümlü olması için, çocuğun eğitimine ergin olmadan önce başlaması gerektiğine işaret etmektedir⁴⁹.

Öğretide, hükmün lafzından çıkan bu sonucun tatmin edici olmadığı, hükmün çocuğun yararına uygun olacak şekilde geniş yorumlanması gerektiği ifade edilmektedir. Bu görüşe göre, hükmün uygulanabilmesi için, devam eden eğitimin çocuk ergin olmadan önce başlamış olması şart değildir⁵⁰. Ergin olduktan sonra meslek eğitimi almaya başlayan çocuk da, ana babadan TMK m. 328/II uyarınca nafaka talep edebilir. Gerçekten de TMK m. 328/II hükmü, uygulamada en sık rastlanan durum olan, erginlikten önce başlayıp, erginlik anında devam etmekte olan bir eğitim süreci esas alınmak suretiyle kaleme alınmıştır⁵¹. Bu itibarla, hükmün salt lâfzî yorumundan hareketle, eğitime erginlikten sonra başlayan çocuğun, ana babasından nafaka talep edemeyeceği sonucuna varılmaması, bu anlamda eğitimin erginlikten önce veya sonra başlaması arasında fark gözetilmemesi gerekir.

Bununla birlikte İsviçre hukukunda erginlikten sonra başlayan bir (mesleki) eğitimin nafaka yükümlülüğü doğurabilmesi açısından, söz konusu eğitimin, çocuğun erginlik anına kadar aldığı eğitim ile sıkı ilişki içinde olması⁵², başka bir ifade ile, erginlikten sonraki eğitimin, ana hatları ile de olsa çocuk ergin olmadan önce yapılan mesleki eğitim planının (*berufliche*

⁴⁹ Stettler, M.: L'obligation d'entretien des parents à l'égard d'enfants majeurs (art. 277 al. 2 CCS), ZVW 1982/1, sh. 9; Öztan, sh. 619.

⁵⁰ Öztan, sh. 619; Baygın, sh. 122.

⁵¹ Stettler, Entretien, sh. 134.

⁵² Meier / Stettler, N. 635.

lebensplan) bir parçası olması gerektiği ileri sürülmüştür⁵³. Bu görüş uyarınca, TMK m. 277/II anlamında eğitim kavramı, somut ve belirli bir öğrenim sürecini değil, geniş anlamda mesleki yaşam planını ifade eder. Erginlikten sonra nafaka yükümlülüğünün doğumu için, mesleki eğitim planının erginlikten önce ana hatları ile de olsa belirlenmiş olması gerekir. Ancak çocuğun ergin olduktan sonra başladığı mesleki eğitim, erginlikten önce planlanmış bir eğitim olduğu ölçüde, ana babanın bakım yükümlülüğü erginlikten sonra devam eder. Bu görüşün Federal Mahkeme tarafından da benimsendiği anlaşılmaktadır⁵⁴.

Gerçekten de, hükmün bu şekilde kaleme alınmasının temelinde yatan düşünce, ergin olmadan önce, yetenek ve eğilimlerine, ana babanın ekonomik olanaklarına uygun bir mesleki eğitim almış olan çocuğun, erginlikten sonra alacağı ikinci bir mesleki eğitim sürecindeki bakım masraflarının karşılanmasını babanın yükümlülüğünün kapsamı dışında bırakmaktır⁵⁵. Bunun ötesinde yasakoyucunun amacı, ana babanın ergin çocuğa bakma yükümlülüğünü yalnızca eğitimine ergin olmadan önce başlayan çocuk ile sınırlandırmak değildir. Öte yandan nafaka talep edilen eğitimin erginlikten önce başlamış olması şart koşulduğu takdirde, birçok mesleki eğitim için başlangıç yaşının onsekiz olduğu ve kural olarak erginliğin onsekiz yaşın tamamlanması ile kazanıldığı dikkate alındığında, söz konusu mesleki eğitimler bakımından ana babanın bakım yükümlülüğü söz konusu olmayacaktır⁵⁶. Şu halde öğretide ve yargı kararlarında da kabul edildiği üzere, TMK m. 328/II’de erginlik anına yapılan atfın eğitimin başlangıç anı bakımından belirleyici olmadığı sonucuna varmak gerekir. Diğer bir deyişle hükmün

⁵³ **Hegnauer**, *Unterhaltspflicht*, sh. 26.

⁵⁴ İsviçre hukukunda erginlik yaşının 18’e indirilmesine bağlı olarak, İMK m. 277/II hükmünde de değişiklik yapılmış, çocuğun eğitiminin devam etmesi yerine çocuğun erginlik anı itibarıyla “uygun bir eğitim almamış olması” koşulu öngörülmüştür. Bu değişikliğe rağmen Federal Mahkeme kararlarında, erginlikten önce ana hatları ile belirlenmiş bir mesleki eğitim planının ölçütüne bağlı kaldığı, bu anlamda nafaka yükümlülüğünün varlığı bakımından erginlikten sonra alınan eğitimin erginlikten önce yapılan mesleki eğitim planının parçası olması koşulunun arandığı görülmektedir. İsviçre Federal Mahkemesinin bu yöndeki kararlar için bk. **Stettler**, M.: *L’obligation d’entretien à l’égard des enfants majeurs*, (Art. 277, Al. 2 CCS) – *Evolution de la Jurisprudence et de la doctrine*, ZBJV 1992, H. 3, Bd. 128, (kıs. *Entretien*), sh. 135 vd; **Forni**, R.: *Die Unterhaltspflicht der Eltern nach der Mündigkeit des Kindes in der bundesgerichtlichen Rechtsprechung*, ZBJV 1996, Bd. 132, H. 6, sh. 434 vd.

⁵⁵ **Stettler**, *Entretien*, sh. 9.

⁵⁶ **Stettler**, *Entretien*, sh. 9.

uygulanabilmesi bakımından, devam eden eğitimin en geç erginlik anında başlamış olması gerekli olmayıp, ana babanın bakım yükümlülüğü, eğitimine ergin olduktan sonra başlayan çocuk bakımından da söz konusu olabilir. Öte yandan kanımızca, erginlikten sonra başlayan eğitimin, çocuk ergin olmadan önce öngörülmüş, planlanmış bir eğitim olması şart koşulmamalıdır. Zira, çoğu zaman çocuğun yetenek ve eğilimleri 18 yaşına kadar tam olarak belirgin hale gelmediğinden, erginlik anına kadar çocuğun mesleki tercihlerinin netleşmiş olması ve bu zeminde, ana hatları ile de olsa, ana baba ile birlikte çocuğun mesleki eğitimini planlanması mümkün olmayacaktır. Bu zorluk, erginliği evlenme veya mahkeme kararı ile 18 yaşından önce kazanmış olan çocuk bakımından evleviyetle mevcuttur⁵⁷. Öte yandan, istisnai durumlarda bu ölçütün nasıl uygulanacağı da belirsizdir. Özellikle, öngörülemeyen ve çocuğa isnat edilemeyen sebeplerle, planlanan mesleki eğitimi tamamlanmadığı veya meslek icra edilemediği takdirde, ana babanın yükümlülüğünün sona ermiş sayılıp sayılmayacağı sorunu ile karşılaşılır. Kanımızca eğitimin devam edip etmediği konusunda belirli bir ölçüte bağlı kalınmak yerine, somut olayda tarafların menfaat durumları üzerinden bir sonuca varılmalıdır. Bu noktada, öğretilde ifade edildiği üzere, çocuğun belirli bir meslek eğitimi açısından motivasyonu, bu eğitim için gösterdiği çaba ve çalışkanlık belirleyici ölçütler olarak dikkate alınmalıdır⁵⁸.

ii. Eğitimin Niteliği Bakımından

Çocuğun nafaka talep ettiği eğitimin, TMK m. 328/II anlamında bir eğitim teşkil ettiğinin söylenebilmesi için, söz konusu eğitimin ana babanın yükümlü olduğu nitelikte bir eğitim olması da gerekir. Nafaka talep edilen eğitimi bu nitelikte bir eğitim olup olmadığı hususu ise, talep anı itibariyle çocuğun tamamladığı eğitim aşamasında bağımsız olarak belirlenemez. Diğer bir deyişle ana babanın, erginlikten sonra talep edilen nitelikte bir eğitimi sağlamakla yükümlü olup olmadığının, çocuğun talep anındaki tamamlamış olduğu eğitim süreci de dikkate alınmak suretiyle belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktada eğitimin türü bakımından da bir ayırım yapılması gerekir.

⁵⁷ Stettler, Entretien, sh. 136.

⁵⁸ Stettler, Entretien, sh. 137.

aa) Genel Eğitim

Çocuk erginlik anına kadar genel bir okul eğitim almamış ise, TMK m. 328/II temelinde ana baba çocuğa yetenek ve eğilimlerine uygun genel bir eğitim sağlamakla yükümlüdür.

Ana babanın çocuğa genel okul eğitimi verme yükümlülüğünün kapsamının belirlenmesinde, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun dikkate alınması gerekir. Bu kanunun uyarınca zorunlu eğitim 8 yılı ilköğretim ve 4 yılı ortaöğretim olmak üzere toplam 12 yıldır⁵⁹. Çocuğun zorunlu eğitimi 4 yıllık ilkokul eğitimi ile başlar. Ana baba, çocuğun ilkokula devam edip etmemesine karar verme yetkisine sahip değildir. Çocuk 4 yıllık ilkokul eğitimi tamamladıktan sonra, 4 yıllık genel eğitim veren ortaokula devam etmek zorundadır⁶⁰.

METK’da, ilköğrenimini tamamlayan çocuğun, zorunlu eğitim kapsamında ortaöğretim kurumlarından birine devam edeceği öngörülmüştür. Buna göre ana baba, çocuğun meslek lisesi eğitimi veya genel lise eğitimi ni karşılamakla yükümlüdür. Bu aşamada ana babanın genel eğitim verme yükümlülüğünün devam edip etmediği, çocuğun yetenek ve eğilimlerine ve ana babanın maddi olanaklarına göre belirlenir. Yetenek ve eğilimleri dikkate alındığında yüksek öğrenime devam etmesi, çocuk için TMK m. 340/II hükmü anlamında uygun eğitim teşkil ediyor ise, ana baba çocuğun genel lise eğitimi de karşılamakla yükümlü olur. Bu noktada öğretide ana babanın genel eğitim verme yükümlülüğünün, çocuğun sonradan tercih edeceği meslek eğitiminden bağımsız olduğu, özellikle çocuğun yüksek öğrenime devam etmesinin, önceden verilen bir kararla olanaksız hale getirilmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu görüşe göre, ergin çocuk, genel lise eğitimi ni tamamladıktan sonra, üniversite eğitimi almak yerine meslek okuluna

⁵⁹ 1739 sayılı METK m. 3: “Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter.”; m. 7: “İlköğretim; 1 inci maddede belirtilen amacı gerçekleştirmek için kurulmuş dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumudur.”; m. 26: “Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Bu okulları bitirenlere ortaöğretim diploması verilir.”

⁶⁰ Milli Eğitim Temel Kanunu m. 25 uyarınca, 4 yıllık bir ilkokulu eğitimi tamamlayan çocuk, dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından birine devam etmesi zorunludur.

devam edecek olsa dahi, ana baba, maddi olanakları elverdiği ölçüde çocuğun genel lise eğitimini karşılamakla yükümlü sayılmalıdır⁶¹. Bununla birlikte, ergin çocuğun talep ettiği genel eğitimin mesleki bir amaca yönelmiş olması gerekir. Ana baba, hiçbir mesleki amaca hizmet etmeyen bir genel nitelikli bir eğitimi karşılamakla yükümlü değildir⁶².

Bilindiği üzere çocuğun okul eğitimi, devlet okullarının yanı sıra özel okul aracılığıyla da sağlanabilir. TMK m. 340/II uyarınca devlet okulunda verilen genel eğitim uygun bir eğitim teşkil eder. Bununla birlikte, öğretide, çocuğun devlet okulunda genel eğitim almamasını haklı kılan bir sebep mevcut olduğu takdirde, ana babanın ergin çocuğun özel okul eğitimini de karşılamakla yükümlü olacağı kabul edilmektedir⁶³.

Ergin çocuğun devam ettiği veya edeceği üniversite hazırlık kursu bakımından ise, öğretide ve yargı kararlarında⁶⁴ genel kabul gören görüş, ülkenin eğitim sistemi dikkate alındığında üniversiteye giriş bakımından üniversite hazırlık kursuna devam edilmesi konusunda fiili bir zorunluluk bulunduğu, bu itibarla ana babanın karşılamakla yükümlü olduğu genel eğitim kapsamına üniversite hazırlık kursunun da dahil sayılması gerektiği yönündedir. Bu yaklaşım uyarınca ana babanın ergin çocuğun üniversite hazırlık kursunu karşılamakla yükümlülüğü, gerek orta öğretim sırasında gerek orta öğretim tamamlandıktan sonra mevcuttur. Öte yandan öğretide, ana babanın bu yükümlülüğünün, gerek ortaöğrenim sırasında gerek çocuk mezun olduktan sonra bir eğitim yılı ile sınırlı olması gerektiği ifade edilmektedir⁶⁵. Kanaatimizce Yargıtay'ın

⁶¹ **Tschümperlin**, 259.

⁶² Ana babanın, lise eğitimini tamamlayan çocuğun, hangi alanda yüksek öğrenime devam edeceğini belirlemeye yönelik yurt dışında alacağı dil kursu eğitimini TMK m. 340/II uyarınca karşılamakla yükümlü olduğu yönünde bk. **Henriod**, sh. 71.

⁶³ İsviçre hukukunda çocuğun dini inancının okul eğitimini özel okulda almasını haklı kılan bir sebep niteliğinde olduğu yönünde bk. **Tschümperlin**, sh. 258; **Henriod**, sh. 71.

⁶⁴ "...Davacı, 10.1.1985 doğumludur. Orta öğrenimini bitirmiş, yüksek öğrenime hazırlanmaktadır. Anne, baba yüksek öğrenim yapan veya yapmak isteyen çocuklarına uygun süre yardım etmek zorundadır. Türkiye'deki öğretim koşulları dikkate alındığında liseyi bitiren çocuğun kursa gitmesi zorunluluğunun bulunduğu kuşkusuzdur. Üniversiteye giriş için beklenmesi gereken makul sürede geçmemiştir. Dava tarihinde davacı henüz ergin olmuştur. O halde üniversite sınavlarına hazırlandığı belirlenen davacı için Türk Medeni Kanununun 364. maddesi koşulları olduğundan (davalının geliri de nazara alınarak) uygun yardım nafakasına hükümlenmesi gerekirken, yazılı gerekçelerle davanın reddi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir..." Y. 3. HD. 08.03.2004, 1842 / 1768; Aynı yönde bk. Y. 3. HD. 21.07.2005, 8046/8241 sayılı ve Y. 3. HD 07.10.2008, 15718 / 16244 sayılı kararlar için bk. KİBB. Bu yöndeki benzer Yargıtay kararları için ayrıca bk. **Ruhi**, sh. 152 vd.

⁶⁵ Bu yönde bk. **Ruhi**, sh. 152 vd.

üniversite hazırlık kursuna ilişkin bu yaklaşımından hareketle, maddi olanakları elverişli olan ana babanın, üniversite sınavına hazırlanan ergin çocuğun özel ders masrafını da karşılamakla yükümlü olduğu sonucuna varılabilir.

bb) Mesleki Eğitim

Çocuk genel eğitimini tamamlamış ve ergin olduktan sonra bir meslek eğitimi almak istiyor ise, ana baba çocuğa, talep anı itibarıyla ortaya çıkmış yetenek ve eğilimlerine uygun bir meslek eğitimi sağlamakla yükümlüdür.

Ana babanın meslek eğitimi sağlama yükümlülüğünün kapsamı bakımından, bir yandan ana babanın maddi olanakları diğer yandan çocuğun kişisel yetenek ve eğilimleri belirleyicidir. Buna göre ana baba çocuğun ortaöğrenim veya yükseköğrenim düzeyinde temel bir meslek eğitimi almasını sağlamakla yükümlüdür. Çocuğa verilecek bu eğitimin kural olarak, çocuğun yetenek potansiyeli ile orantılı, onun bu düzeyde bir eğitim olması gerekir⁶⁶.

Uygun meslek eğitimi sağlama yükümlülüğü, ana babanın çocuğa, yetenek ve eğilimlerine en uygun eğitimi belirlemesi için düşünme ve bekleme süresi tanınmasını da kapsar. Bu itibarla, çocuk genel eğitimini tamamladıktan sonra, mesleğini belirlemek amacıyla eğitime ara vermiş ise, ana babanın TMK m. 340/II anlamında eğitim sağlama yükümlülüğü sona ermiş olmaz⁶⁷. Bu süreçte çocuğun, kazanç getirici bir faaliyette bulunmuş olması da, ana babanın eğitim yükümlülüğünü sona erdirmez. Keza eğitime ara verilmesinin, çocuğa yüklenemeyen, askerlik hizmeti, uzun süreli hastalık, kaza gibi sebeplerden kaynaklanmış olması halinde de, ana babanın yükümlülüğünün sona ermeyeceği evleviyetle kabul edilir⁶⁸. Söz konusu zorlayıcı sebep ortadan kalktıktan ana baba çocuğun devam ettiği eğitimi karşılanmakla yükümlüdür. Bununla birlikte, çocuğun eğitime ara vermesi, herhangi bir haklı sebebe dayanmıyor, çocuğun salt kapisinden veya tembelliğinden kaynaklanmış ise veyahut çocuğun ara verdiği eğitime devam ettiği takdirde bunu

⁶⁶ **Tschümperlin**, sh. 260; **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 32; Bununla birlikte verilecek eğitimin çocuğun potansiyeline uygun olması gerekliliği, ana babaya çocuğun olası tüm yetenek ve eğilimlerini ortaya çıkarma ve bunların gerektirdiği fazladan mesleki eğitimleri de karşılama yükümlülüğü yüklemes. Bu konuda bk. aşağıda 19 no'lu dn.'a bağlı metindeki açıklamalar.

⁶⁷ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 84; **Henriod**, sh. 92.

⁶⁸ **Grob**, sh. 64; **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 84; **Henriod**, sh. 93.

tamamlaması olası gözüküyor ise, ana babanın eğitim sağlama yükümlülüğünün sona erdiği kabul edilebilir⁶⁹.

Çocuk, yetenek ve eğilimlerine uygun bir meslek eğitimi almış ise, öğretide genel kabul gören görüş, ana babanın TMK m. 340/II'de öngörülen yükümlülüğünün sona ereceği, bu andan sonra ana babanın, çocuğun talep ettiği ikinci bir meslek eğitimini (*Zweitausbildung*) karşılamakla yükümlü olmayacağı yönündedir⁷⁰. Bu görüş uyarınca, ana babanın bakım yükümlülüğü çocuk ergin olmadan önce var olan yetenek ve eğilimlerine uygun olan bir eğitime ilişkindir⁷¹. Çocuk bu eğitimi almış ise, ergin olduktan sonra keşfettiği yeni eğilimlerine uygun başka bir eğitimin masraflarının karşılanmasını ana babadan talep edemez⁷².

Kural bu olmakla birlikte, öğretide ve Yargı kararlarında ana babanın ikinci bir meslek eğitimini karşılamakla yükümlü olacağı istisnai durumların mevcut olduğu kabul edilmektedir. Bu kapsamda ana babanın ikinci meslek eğitimini karşılama yükümlülüğü, talep edilen ikinci meslek eğitiminin tamamlanan meslek eğitimi ile zaman ve konu açısından bağlantılı olduğu, diğer bir deyişle iki eğitimin konu ve zaman açısından bütünlük arz ettiği durumlarda mevcuttur.

⁶⁹ **Grob**, sh. 64; **Henriod**, sh. 94. Karş. **Özta**n, sh. 621. Lise öğrenimine ara veren, evlenip boşanan ergin çocuğun lise eğitimine devam etmek için nafaka talep edemeyeceği yönünde bk. Y. 3.HD.'nin 14.06.2004 tarih ve 6816/6537 sayılı kararında sonucuna varılmıştır. Kanımızca bu karara konu olan somut olayda, ergin çocuğun nafaka talebinin reddedilmesinin temelinde, çocuğun lise eğitimini karşılamasının davalıdan beklenebilir olmaması yatmaktadır. Karar için bk. **Ruhi**, sh. 151 dn.56.

⁷⁰ **Grassinger**, sh. 32; **Baygın**, sh. 123; eİMK m. 277/II'ye ilişkin olarak bu yönde bk. **Tschümperlin**, sh. 261.

⁷¹ **Grassinger**, sh. 33; İsviçre hukukunda da, eİMK m. 277/II'ye ilişkin olarak, çocuğun ergin olduktan sonra ortaya çıkan yetenek ve eğilimlerinin dikkate alınmayacağı, çocuk yetenek ve eğilimlerine uygun bir eğitim almış ise, erginlik anından sonra keşfettiği yetenek ve eğilimlerine uygun ikinci bir meslek eğitimi talep edemeyeceği görüşü benimsenmektedir. Bk. ATF 115 II 123; **Henriod**, sh. 59. İMK m. 277/II bakımından ise, İsviçre hukuku öğretisinde hükmün çocuğun ergin olduktan sonra ortaya çıkan yetenek ve eğilimlerinin dikkate alınmasına sınırlı biçimde olanak verdiği kabul edilmektedir. Bu görüşe göre, ergin olduğu anda çocuğun mesleki tercihleri henüz şekillenmemiş ve herhangi bir mesleki eğitim almamış ise, İMK m. 328/II uyarınca ergin çocuğun talep edebileceği eğitimin belirlenmesinde, çocuğun erginlik anından sonra ortaya çıkan yetenek ve eğilimleri dikkate alınır. Buna karşın, çocuk ergin olduğu an itibarıyla yetenek ve eğilimlerine uygun olan bir mesleki eğitim almış ise, çocuğun bu andan sonra ortaya çıkan farklı yetenekleri veya eğilimleri, ana babanın nafaka yükümlülüğünü canlandırmaz. Bu yönde bk. **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 54, 54a; **Henriod**, sh. 60.

⁷² Bu yönde bk. **Grassinger**, sh. 33.

Konuya ilişkin bu bağlantı, öncelikle, çocuğun tamamladığı meslek eğitiminin aynı zamanda ikinci meslek eğitimi için hazırlık aşaması teşkil ettiği durumunda kabul edilmektedir⁷³. Örneğin meslek lisesi eğitimi, TMK m. 340/II anlamında meslek eğitimi olmasının yanı sıra, üniversite eğitimi bakımından genel eğitim niteliğinde bir hazırlık eğitimidir. Bu olasılıkta çocuk, sonradan yükseköğrenime devam etmek hedefiyle meslek lisesi eğitimi almış ve yetenekleri de yükseköğrenime devam etmesine uygun ise, ana baba çocuğun yükseköğrenimini de karşılamakla yükümlü olur⁷⁴. Vurgulamak gerekir ki, söz konusu bağlantının varlığı bakımından ikinci meslek eğitiminin erginlikten önce planlanmış olması zorunlu değildir⁷⁵. Örneğin maddi olanaklarının yetersiz olması nedeniyle erginlikten önce ikinci meslek eğitimi planlamamış olan ana baba, bu sebeple çocuğa yeteneklerinin altında bir meslek eğitimi sağlamış ise, maddi olanakları sonradan yükseköğrenimi karşılamaya elverişli hale geldiği ölçüde çocuğun talep ettiği ikinci meslek eğitimi de karşılamakla yükümlü sayılmalıdır. Öğretide bu sonucun, ana babanın, çocuğun ileride yüksek öğrenime devam etmek isteyebileceğini hesaba katmaları gereken durumlarda da kabul edilmesi gerektiği, özellikle meslek seçimi esnasında çocuğun kapasitesinin yeterli olduğunun bilen ve maddi olanakları da uygun olan ana babanın, çocuğun sonraki yükseköğrenimini de karşılamakla yükümlü olması gerektiği ifade edilmektedir⁷⁶.

İkinci meslek eğitimi ile konusal bağlantı, eğitimi alınan mesleğin icrası bakımından, ikinci bir meslek eğitiminin tamamlanmasına ilişkin, bir yasal veya fiili bir zorunluluk söz konusu olduğunda evleviyetle mevcuttur⁷⁷. Örneğin, avukatlık mesleğinin icrası bakımından, avukatlık stajı zorunlu bir tamamlayıcı eğitim niteliğindedir. Bu itibarla ana baba, çocuğun ergin olmadan önce avukatlık yapmayı hedeflemiş olup olmadığından bağımsız olarak, hukuk fakültesini bitiren ve avukatlık yapmak isteyen ergin çocuğun, avukatlık stajını karşılamakla yükümlüdür⁷⁸. Keza asıl meslek eğitiminin önce-

⁷³ **Grob**, sh. 71; **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 73; **Henriod**, sh. 81.

⁷⁴ İsviçre Federal Mahkemesi, ATF 107 II 476 sayılı kararında, ana babanın, ticaret meslek lisesini bitirmiş ergin çocuğun, ikinci bir meslek eğitimi olarak otelcilik meslek yüksekokulu eğitimi karşılamakla yükümlü olduğu sonucuna varmak suretiyle bu yaklaşımı benimsemiştir.

⁷⁵ **Grob**, sh. 72; **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 80.

⁷⁶ **Grob**, sh. 72; **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 80; **Henriod**, sh. 83.

⁷⁷ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 73;

⁷⁸ Öğretide ana babanın staj eğitimi karşılama yükümlü olması, Avukatlık Kanununda avukatlık stajı yapan kişiler için öngörülen çalışma engelinin öngörülmesi ve staj

sinde, temel bir meslek eğitiminin alınmasını gerektiren meslekler bakımından da bu sonucun kabul edilmesi gerekir.

Nihayet konuya ilişkin bağlantı, tamamlanan meslek eğitimini genişletici veya derinleştirici nitelikte ikinci meslek eğitimi bakımından söz konusu olabilir. Üniversite eğitimi bakımından Türk ve İsviçre hukuku öğretisindeki hâkim görüş ise, akademik eğitim sürecinde lisans eğitiminin⁷⁹ tamamlanmasının, ilgili mesleğin icra edilebilmesi ve ekonomik bağımsızlığın kazanılması bakımından gerekli ve yeterli aşamayı teşkil ettiği, bu itibarla ana babanın yükümlülüğünün lisans aşaması ile sınırlı olduğu, lisansüstü eğitiminin ana babanın yükümlülüğü kapsamına dâhil olmadığı yönündedir⁸⁰. Lisansüstü eğitiminin, ilgili meslek alanında daha fazla kazanç elde etme olanağı sağlayacak olması veya çocuğun kapasitesine uygun olması da, ana babanın lisansüstü eğitimi karşılamakla yükümlü olmasını gerektirmez⁸¹. Öte yandan ana baba, aşırı bir maddi yük teşkil etmediği sürece, çocuğun lisans

süresince stajyerlere verilen kredini geçimi sağlamaya yeterli olmamasına dayandırılmaktadır. Bu nedenle ana babanın bakım yükümlülüğü, mahkemede yapılan stajın ilk altı ayı bakımından mutlak olarak kabul edilirken, avukat yanında yapılan ikinci altı aylık staj bakımından, ergin çocuğun yanında staj yaptığı avukattan geçimini sağlamaya yetecek bir ücret almıyor olması şartına bağlanmaktadır. Bu yönde bk. **Ruhi**, sh. 154.

⁷⁹ İsviçre Federal Mahkemesi, yayınlanmamış 25 Nisan 1991 tarihli ve 5C 182/90 sayılı kararında, yurt dışında 2,5 yıllık bir BBA (*Bachelor in Business Administration*) yükseköğrenim programını tamamlayan çocuğun aynı yüksekokulda yapmak istediği lisans sonrası eğitim kapsamında MBA (*Master in Business Administration*) eğitiminin, global bir eğitimin ikinci aşamasını teşkil ettiği gerekçesiyle ana babanın bu eğitimi karşılamakla yükümlü olduğu sonucuna varmıştır. Bu karar için bk. **Forni**, sh. 438. Söz konusu karara konu olan olayda, çocuğun BBA eğitimini tamamlamakla kazanç elde edebilir hale geldiği dikkate alındığında, çocuğun talep ettiği MBA eğitimine mesleğini icra ederken devam edebileceği, bu suretle ana babanın MBA eğitimini karşılamakla yükümlü sayılmaması gerektiği görüşünde bk. **Hegnauer**, BK. art. 277, N. 75a.

⁸⁰ **Öztan**, sh. 621; **Grassinger**, sh. 32; **Baygın**, sh. 123; **Grob**, sh. 119. Yargıtay 2. HD.'nin 21.04.2005, 4124 / 6578 sayılı kararında ise, yüksek lisans yapan ergin çocuğun nafaka talep edebileceği şeklinde aksi sonuca varılmıştır. Karar için bk. **Gençcan**, Ö. U.: Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku, Ankara 2008, sh. 1373. İMK m. 277/II'de yapılan değişiklikten sonra ise, çocuğun potansiyeli ve kapasitesi mevcut olduğu ölçüde tamamlayıcı nitelikte eğitim olarak ana baba çocuğa yüksek lisans veya doktora eğitimi de sağlamakla yükümlü sayılacağı görüşü baskın görüştür. Bu yönde bk. **Piotet**, CR. Art. 277, N. 9.

⁸¹ **Henriod**, sh. 78. İsviçre Federal Mahkemesinin 17 Nisan 1986 tarihli C 354/85 sayılı kararına konu olan olayda aksi sonuca varıldığı görülmektedir. Bu kararda Federal Mahkeme tarafından, 21 yaşında yönetici sekreterliği eğitimini tamamladıktan 1 yıl sonra, sanat tarihi alanında üniversite eğitimi almak için nafaka talep eden çocuk açısından, yönetici sekreterliği eğitiminin çocuğun yetenek potansiyelini tüketmediği, bu anlamda çocuğun eğitiminin tamamlanmış sayılmayacağı, ana babanın ikinci meslek eğitimini karşılamakla yükümlü olduğu sonucuna varılmıştır. İsviçre Federal Mahkemesinin yayımlanmamış bu kararı hk. bk. **Forni**, sh. 436; **Henriod**, sh. 78 vd.

eğitimi devam ettiği sırada ileride çocuğun kazanç potansiyelini artırabilecek ikinci bir lisans eğitimini karşılamakla yükümlü olmasına engel görülmemelidir. Bu noktada, ikinci lisans eğitiminin başlangıç anı da, ana babanın yükümlü sayılıp sayılmaması bakımından dikkate alınması gerekir. Fazladan bir maddi yük teşkil etmese dahi, çocuk ikinci lisans eğitimine ilk lisans eğitiminin tamamlanmasına yakın bir zamanda başlamış ise, ana baba ikinci lisansı karşılamakla yükümlü olmaz⁸².

İkinci meslek eğitimini karşılama yükümlülüğü, ana babanın çocuk ergin olmadan önce velayet ilişkisinden doğan meslek seçimine ilişkin yükümlülüklerine aykırı davranmak suretiyle çocuğa uygun olmayan bir eğitim vermiş olmalarından da kaynaklanabilir. Bu sonucu doğuracak nitelikte bir yükümlülük ihlali öncelikle ana babanın, maddi olanakları elverişli olmasına rağmen, çocuğun istediği ve yeteneklerine de uygun olan bir alanda meslek eğitimi vermemiş olmaları durumunda mevcuttur⁸³. Keza ana babanın, çocuğa uygun bir meslek eğitimi mevcut ve maddi olanakları da bu eğitimi karşılamaya elverişli iken, çocuğun yetenek ve potansiyeline uygun olmayan başka bir eğitimi bizzat seçerek çocuğa dayatmaları, bu türden bir yükümlülük ihlali teşkil eder⁸⁴. Bu olasılıklarda ana baba, çocuğun gerçek yetenek ve eğilimlerine uygun ikinci bir meslek eğitimini karşılamakla yükümlü olur. Vurgulamak gerekir ki, ana babanın çocuğa daha çok kazanç sağlayabileceği veya potansiyeline daha uygun bir eğitimi sağlamamış olması, tek başına bu anlamda bir yükümlülük ihlali teşkil etmez. Bu noktada ana babanın meslek seçiminde çocuğu aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmiş olup olmadığı önem arz eder. Ana baba çocuğun kendisine açıkça uygun olmayan bir mesleği seçmesine göz yummuş ise, çocuk gerçek yetenek ve eğilimine uygun olan ikinci bir eğitimini talep edebilmelidir⁸⁵. Buna karşın çocuk, ana babanın ikna çabasına rağmen, kendisine kısmen veya tamamen yeteneklerine uygun olamayan meslek eğitimini bizzat seçmiş ise, ana baba ikinci bir meslek eğitimini karşılamakla yükümlü olmamalıdır⁸⁶. Keza çocuğun aldığı meslek eğitiminin yeteneklerine uygun olmadığı sonradan anlaşıldığı durum bakımından da kategorik olarak ana babanın yükümlülüğünü ihlal

⁸² **Henriod**, sh. 75.

⁸³ **Grob**, sh. 73; **Piotet**, CR. Art. 277, N. 13.

⁸⁴ **Grob**, sh. 73; **Henriod**, sh. 84.

⁸⁵ **Tschümperlin**, sh. 261.

⁸⁶ **Grob**, sh. 73.

ettiği ve ikinci bir meslek eğitimini karşılamakla yükümlü olacağı söylene-
mez. Özellikle, çocuğun kişilik gelişimi geç tamamlanmış ve çocuğun mes-
lek seçimi anında mevcut olmayan yetenek ve eğilimleri ortaya çıkmış ise,
çocuğa başlangıçtaki yeteneklerine uygun bir eğitimi sağlayan ana baba,
ikinci bir meslek eğitimi ile yükümlü olmamalıdır. Bununla birlikte, çocuğun
yeteneklerinin fark edilmemiş olması ana babaya isnat edilebilen bir sebep-
ten kaynaklandığı takdirde, ana baba çocuğa uygun bir ikinci meslek eğitimi
sağlamakla yükümlü olur.

Nihayet, çocuk yetenek ve eğilimlerine uygun bir meslek almış olsa dahi,
sağlığının bozulması veya piyasa koşullarının değişmesi gibi öngörülemeyen
sebeplerle çocuğun mesleğini icra edememesi durumunda, ana babadan ikinci
bir meslek eğitimini karşılamalarını talep edebileceği kabul edilmektedir⁸⁷.

Vurgulamak gerekir ki, yukarıda belirtilen istisnai durumlarda, ana ba-
banın ikinci meslek eğitimini karşılamakla yükümlü olması bakımından
tamamlanan meslek eğitimi ile zamansal bağlantının da gözetilmesi gerekir.
Bu anlamda, ana babanın meslek eğitimi sağlama yükümlülüğü, ilk meslek
eğitiminden sonra çocuğun eğitim ihtiyacı devam ettiği sürece mevcuttur⁸⁸.
Çocuk ilk meslek eğitimini tamamladıktan sonra uzun süre boyunca bu mes-
leği icra etmiş ise, çocuğun meslek eğitimi ihtiyacının sona erdiği kabul
edilebilir. Bu anlamda, çocuk ikinci meslek eğitimini talep etmekte geciktiği
ölçüde ana baba, uygun meslek eğitimi sağlama yükümlülüğünden kurtul-
muş sayılmalıdır. İkinci meslek eğitiminin talep edilmesinde gecikmenin
mevcut olup olmadığı konusunda belirleyici olan, çocuğu yaşından çok, ilk
meslek eğitiminin tamamlanmasından sonra geçen zaman miktarıdır⁸⁹.

B. Çocuğun Bakım ve Eğitim Masraflarını Karşılmasının Ana Baba- dan Beklenebilir Olması

TMK m. 328/II uyarınca ana babanın bakım yükümlülüğünün çocuk er-
gin olduktan sonra devam etmesi, çocuğun bakım masraflarının karşılanma-

⁸⁷ **Hausheer**, H. / **Spycher**, A.: Handbuch des Unterhaltsrecht, 2. Aufl., Bern 2010, N. 06.100; **Henriod**, sh. 96.

⁸⁸ **Grob**, sh. 73.

⁸⁹ **Grob**, sh. 73; zamansal bağlantının varlığı bakımından çocuk ergin olduktan sonra geçen sürenin de dikkate alınması gerektiği, buna göre temel meslek eğitimini tamamlamakta geciktiği ölçüde, ergin çocuğun tamamlayıcı eğitim talep etme hakkını kaybetmiş sayıla-
cağı görüşünde bk. **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 80.

sının ana babadan beklenebilir olması koşuluna bağlanmıştır. Ana babadan beklenebilirlik, somut olayın özelliklerinin ana babanın bakım yükümlülüğünün erginlikten sonra devam etmesini haklı kılması şeklinde anlaşılmalıdır. Diğer bir deyişle, kural olarak ergin çocuğa ait olması gereken yükümlülük, somut olayın özellikleri haklı kıldığı ölçüde ana baba tarafından üstlenilecektir. Yasakoyucu, erginlikten sonra ana babayı ergin çocuğa bakımını üstlenmekle yükümlü kılmak bakımından, çocuğun eğitiminin devam etmesini tek başına yeterli bir olgu olarak kabul etmemiş, buna ek bir koşul olarak, çocuğun masraflarının ana baba tarafından karşılanmasının hakkaniyete de uygun olmasını aramıştır. Hakkaniyete uygunluk, TMK m. 4 hükmü zemininde hâkim tarafından somut olaydaki tüm durum ve koşullar birlikte dikkate alınarak belirlenecektir⁹⁰. Bu kapsamda, bakım masraflarının karşılanmasının maddi bir edim olması itibariyle, öncelikle somut olaydaki mali durum ve koşullar, çocuğun eğitimi ana babanın karşılamasını haklı kılmalıdır. Öte yandan, taraflar arasındaki kişisel ilişki bakımından da, çocuğun bakımını ana babanın karşılaması haklı sayılabilmelidir⁹¹. Biz bu başlık altında somut olaya ilişkin durum ve koşullardan yalnızca bu iki unsuru incelemekle yetineceğiz.

1. Tarafların Mali Gücü Bakımından

Bilindiği üzere erginlikten önce, ana baba çocuğa mali gücü ölçüsünde bakmakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün mevcut olması için, ana babanın varlıklı olması gerekmez; ana babanın çalışma gücüne sahip olması yeterlidir⁹². Ergin olmayan çocuğun kendisine ait yeterli malvarlığının olması da, ana babayı bu yükümlülüğünden kurtarmaz⁹³. Keza erginlikten sonra, bakım yükümlülüğünün devam etmesi, ana babanın mali gücünün yeterli olmasını gerektirir. Ana babanın yeterli mali gücü yok ise, erginlikten sonra bakım yükümlülüğü devam etmez. Ergin çocuğun bakım ihtiyacı içinde olması ise, ergin çocuğun bakım ve eğitim masraflarını karşılanmasının ana babadan beklenebilir olmanın ön koşulunu teşkil etmektedir. Zira erginlikle birlikte çocuk, hukuken bağımsız hale gelmiş olmasının bir sonucu olarak, bakım ve eğitim masraflarını kendi mali olanakları ile karşılamakla yükümlüdür.

⁹⁰ Hegnauer, BK. Art. 277, N. 89.

⁹¹ Hegnauer, BK. Art. 277, N. 88.

⁹² Baygın, sh. 121

⁹³ Öztan, sh. 616; Dural / Ögüz / Gümüş, sh. 336; Baygın, sh. 121.

a) Çocuğun Mali Gücü

Bilindiği üzere, erginlikten önce ana baba, TMK m. 327/I uyarınca çocuğun bakım ve eğitim masraflarını, kendi malvarlıklarından karşılamakla yükümlüdürler⁹⁴. Ana babanın bu yükümlülüğü çocuğun malvarlığından bağımsızdır⁹⁵. Diğer bir deyişle, çocuğun malvarlığının mevcut ve yeterli olması, ana babayı bu yükümlülükten kurtarmaz⁹⁶. Ergin çocuk ise, hukuki açıdan bağımsızlığını kazandığından, eğitim ve bakım masraflarını kural olarak kendi mali olanakları ile karşılamakla yükümlüdür. Ana babanın bakım yükümlülüğünün erginlikten sonra devam etmesi için, çocuktan, kendi mali olanakları ile eğitim ve bakım masraflarını karşılamasının beklenememesi gerekir⁹⁷. Çocuk eğitimi süresince bakım ve eğitim masrafını kendi mali olanakları ile karşılayabiliyor ise, ana baba, mali güçleri yeterli olsa dahi, bu masrafları karşılamakla yükümlü olmaz. Ergin çocuğun yükümlü olduğu mali katkının kapsamının belirlenmesi konusunda ise, ergin olmayan çocuğun mali gücünün ana babanın bakım yükümlülüğüne olan etkisi dikkate alınmalıdır.

⁹⁴ Akıntürk / Karaman, sh. 400; Baygin, sh. 121.

⁹⁵ Ergin olmayan çocuk bakımından, İMK m. 267/3'de ise, çocuğun, bakım masraflarını çalışma karşılığı elde ettiği geliri veya başka mali olanakları ile karşılamasının beklenebilir olduğu ölçüde, ana babanın bakım yükümlülüğünden kurtulacağı öngörülmüştür. Öğretilen bu hükmün ergin çocuğun bakımı açısından evleviyetle geçerli olacağı ifade edilerek, ana babanın İMK m. 277/II uyarınca erginlikten sonra bakım yükümlülüğünün devam etmesi için, çocuğun eğitimini kendi mali olanakları ile karşılayamayacak olması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Bu yönde bk. Hegnauer, BK. Art. 277, N. 92; Henriod, sh. 130 vd.

⁹⁶ Çocuğun bakım ve eğitim masraflarını karşılamaya yetecek malvarlığının bulunması ana babayı bakım yükümlülüğünden kurtarmasa dahi, bu yükümlülüğü hafifletebilir. Zira TMK m. 327/II'de, ana babaya, mali olanaklarının çocuğun bakım ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemesi halinde, bu masrafları karşılamaya yönelik olarak, mahkemeden izin almak suretiyle çocuğun malvarlığının sermaye kısmından harcama yapabilme yetkisi tanınmıştır. Keza, TMK m. 356/II'de bu kural yinelenerek, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk söz konusu olduğunda, ana babanın hâkimden izin almak suretiyle çocuğun malvarlığının sermaye kısmını (özünü) sarf edebilecekleri öngörülmüştür. Bu iki hüküm birlikte okunduğunda, sarf edilmesi zorunluluğun bulunmasına ve mahkemeden izin alınmasına bağlı çocuğa ait malvarlığı değerleri, çocuğun malvarlığının sermaye kısmını teşkil eden değerlerden ibaret olduğu sonucuna varılmak gerekir. Malvarlığının sermaye kısmı dışında kalan değerlere ise, ana baba TMK m. 327/II anlamında bir zorunluluk söz konusu olmaksızın da müracaat edebilir. Bu kapsamda ana baba, TMK m. 355/I uyarınca çocuğun malvarlığının gelirini, TMK m. 356/I uyarınca da, çocuğun malvarlığının parasal nitelikteki sermaye kısmını, hâkimden izin alması gerekmeksizin, çocuğun bakım ihtiyaçları için sarf edebilir. Bu yönde bk. Serozan, sh. 270 vd; Baygin, sh. 122.

⁹⁷ Hegnauer, BK. Art. 277, N. 92; Piotet, CR. Art. 277, N. 17; Hausheer / Spycher, N. 06.107.

Erginlikten önce çocuğun malvarlığının ana babanın bakım yükümlülüğüne etkisi, Türk Medeni Kanunu sistemi çerçevesinde çocuğa ait malvarlığı değeri üzerindeki kullanma ve yararlanma yetkisinin ana babaya ait olup olmamasına göre farklılık arz etmektedir.

Kullanma ve yararlanma yetkisi ana babaya ait olan malvarlığı değerleri bakımından, ana baba TMK m. 355/I uyarınca bu malvarlığının gelirini, TMK m. 356/I uyarınca da parasal nitelikli olmak koşuluyla malvarlığı değerlerinin sermaye kısmını çocuğun bakımı için sarf etmeye yetkilidir. Bu husus TMK m. 356/I'de sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri parasal edimlerin çocuğun bakımı için kısmen kullanılabilmesi şeklinde ifade edilmiştir. Ana babanın çocuğun malvarlığındaki diğer sermaye unsurlarına başvurması ise, TMK m. 356/II uyarınca çocuğun bakım masraflarının karşılanması konusunda zorunluluğun bulunmasına ve hâkimden izin alınmasına bağlanmıştır.

Ana babanın yönetim ve kullanma yetkisine sahip olmadığı, diğer bir deyişle çocuğun serbest malları bakımından ise, TMK m. 359/II'de, ana babanın, kendileri ile birlikte oturan ve çalışma karşılığı gelir elde eden çocuktan bakım masraflarına uygun bir katkıda bulunmasını talep edebilecekleri öngörülmüştür. Öğretide bu kuralın, ana baba ile birlikte oturmeyen çocuk bakımından da uygulanması gerektiği, ana babanın kendilerinden ayrı yaşayan çocuktan da katkı talep edilebileceği ifade edilmektedir⁹⁸. Her iki durumda da, ana baba, çocuğun malvarlığından talep edebilecekleri katkı oranında bakım yükümlülüğünden kurtulmuş olacaktır⁹⁹.

Kanımızca bu noktada ergin olmayan çocuktan beklenebilir olan malvarlıksal katkı, çocuk ergin olduktan sonra kendi malvarlığından yapmakla yükümlü olduğu katkının asgari sınırını teşkil etmelidir. Zira çocuğun ergin olması, çocuğun bakımı ve eğitimi için yapılması gereken katkı açısından ana babanın durumunu kötüleştirmemesi gerekir. Bu kapsamda, ergin olmayan çocuğa ait olan ve ana babanın bakım yükümlülüğünü hafifleten tüm mali olanaklar, çocuk ergin olduktan sonra evleviyetle dikkate alınmalıdır. Diğer bir deyişle erginlikten önce çocuğun sahip olduğu, bakım ve eğitimi için sarf edilebilir olan malvarlığı değerleri, erginlikten sonra çocuğun başvurmakla yükümlü olduğu asgari malvarlığı değerlerini teşkil eder.

⁹⁸ Öztan, sh. 693.

⁹⁹ Öztan, sh. 693.

Bu noktadan hareketle, ergin çocuk, çalışma karşılığı elde ettiği geliri, bakım ve eğitim masraflarını karşılamak üzere sarf etmekle yükümlüdür. Diğer bir deyişle ergin çocuğun fiilen bir işte çalışmak suretiyle elde ettiği gelir, eğitim ve bakım masraflarını karşılamak bakımından yeterli olduğu ölçüde, ana baba bu masrafları karşılamakla yükümlü değildir. Keza, çocuk eğitime ara verip, bir süre çalışarak gelir elde etmiş ise, bu süreçte elde ettiği birikimin de, çocuğun yükümlü olduğu katkı kapsamında dikkate alınması gerekir¹⁰⁰. Öte yandan, çocuğun dikkate alınacak olan geliri kapsamına, varsayımsal gelir de dahildir¹⁰¹. Zira ergin çocuk eğitim ve bakım masraflarını karşılamak için, kendisinden beklenebilir olan tüm girişimlerde bulunmakla yükümlüdür. Buna göre, çocuk fiilen kazanç getirici bir işte çalışmıyor olsa dahi, eğitimi devam ettiği sırada bir işte çalışması kendisinden beklenebilir ise, çocuğun bu işten elde edebileceği varsayımsal kazanç oranında ana babanın bakım yükümlülüğü ortadan kalkar. Gelir getiren bir işte çalışmanın çocuktan beklenebilir olması için ise, söz konusu işte çalışmanın çocuğun aldığı eğitime engel teşkil etmemesi gerekir¹⁰². Çocuk üniversiteye devam ediyor ise, çocuğun yarı zamanlı bir işte veya tatillerde bir çalışma olanağına sahip olup olmadığı önem arz eder. Öte yandan çocuğun hangi alanda eğitim aldığına da dikkate alınması gerekir. Çocuğun süregelen eğitimi, uygulamaya yönelik bir eğitim olduğu ölçüde, bu eğitim ile bağlantılı bir kazanç sağlayıcı faaliyette bulunmasının kendisinden beklenebilir olduğu söylenebilir¹⁰³. Çocuk açık öğretime devam ediyor ise, kazanç sağlayıcı bir işte çalışmasının kendisinden beklenebilir olduğu kabul edilmektedir¹⁰⁴.

Malvarlığının sermaye kısmında bulunan değerler bakımından ise, bir ayırım yapılmak gerekir. Çocuğun malvarlığından elde ettiği gelirler, kural olarak ergin çocuğun yükümlü olduğu katkı kapsamına dahil kabul edilmek gerekir¹⁰⁵. Zira öğretide bu tür sermaye değerlerinin yedek nafaka niteliğinde olduğu ifade edilmektedir. Çocuğun ergin olmasının, bu malvarlığı değerlerinin tahsis edildiği amaçta değişiklik yaratmaması gereklidir¹⁰⁶. Keza, ergin çocuk, malvarlığının sermaye kısmına dahil olan, sermaye biçimindeki öde-

¹⁰⁰ **Henriod**, sh. 140.

¹⁰¹ **Hegnauer**, N. 96; **Hausheer / Spycher**, N. 06.107; **Piotet**, CR. Art. 277, N. 17.

¹⁰² **Hegnauer**, N. 96;

¹⁰³ **Henriod**, sh. 138.

¹⁰⁴ **Henriod**, sh. 137.

¹⁰⁵ **Henriod**, sh. 135.

¹⁰⁶ **Henriod**, sh. 133.

meleri, tazminat ve benzeri parasal nitelikteki edimleri de, kendi bakım ve eğitim masrafları için sarf etmekle yükümlüdür¹⁰⁷. Bu sonuç, doğrudan doğruya çocuğun eğitiminin karşılanmasına yönelik yapılan parasal nitelikteki kazandırmalar bakımından evleviyetle kabul edilmek gerekir¹⁰⁸. Sonuç itibarıyla ergin çocuğun malvarlığında yer alan bu türden sermaye değerleri, çocuğun yükümlü olduğu katkı kapsamında yer alır¹⁰⁹. Malvarlığının geliri ve parasal nitelikli sermaye kısmı dışında kalan malvarlığı değerleri ise, kural olarak bu kapsama dahil değildir. Diğer bir deyişle, tıpkı ergin olmayan çocuğun durumunda olduğu gibi, ergin çocuk da malvarlığında bulunan bu değerleri bakım ve eğitim masrafları için sarf etmekle yükümlü sayılmamalıdır¹¹⁰. Bununla birlikte, somut olayda çocuğun malvarlığının sermaye kısmı, ana babanın mali gücüne oranla fazla ise, çocuğun bu malvarlığı değerlerini de paraya çevirmek suretiyle eğitimine sarf etmekle yükümlü olacağı öğretide kabul edilmektedir¹¹¹.

b) Ana Babanın Mali Gücü

Ergin çocuğun eğitimin karşılanmasının ana babadan beklenebilir olması, ana babanın yeterli mali gücünün varlığına da bağlıdır. Çocuğun eğitimi devam ediyor olsa dahi, ana babanın bu eğitimi karşılayacak düzeyde mali gücü yok ise, erginlikten sonra ana babanın bakım yükümlülüğü devam etmez¹¹².

Ana babanın mali gücünün varlığının kabul edilebilmesi öncelikle, bakım yükümlüsünün ergin çocuğun bakımı için gerekli katkıyı, yoksulluğa düşmeden sağlayabiliyor olmalarını gerektirir. Diğer bir deyişle ergin çocuğun bakım masrafının karşılanmasının ana babanın zarurete düşmesine, ekonomik varlığın tehlikeye girmesine ve geçim düzeyinin ergin çocuktan daha kötü duruma düşmesine yol açmaması gerekir. Ergin çocuğun eğitim ve bakım masrafını karşıladığı takdirde kendi temel yaşam ihtiyaçlarını karşılayamayacak olan ana baba ödeme gücüne sahip değildir. Öte yandan ödeme

¹⁰⁷ Hegnauer, BK. Art. 277, N. 94.

¹⁰⁸ Örneğin ana baba veya bir üçüncü kişi tarafından çocuğun eğitimini karşılamak üzere çocuk adına bir banka hesabına yatırılan paranın bu nitelikte bir edim teşkil edeceği yönünde bk. Hegnauer, BK. Art. 277, N. 94; Henriod, sh. 133; Piotet, CR. Art. 277, N. 17.

¹⁰⁹ Hegnauer, BK. Art. 277, N. 94; Henriod, sh. 133.

¹¹⁰ Hegnauer, BK. Art. 277, N. 95.

¹¹¹ Hegnauer, BK. Art. 277, N. 95.

¹¹² Bu yöndeki Y. 2. HD'nin 05.06.2003, 6627 / 8302 sayılı kararı için bk. Ruhi, sh. 120 dn. 574.

gücünün var olup olmadığına ilişkin değerlendirmede, ana babanın bakım yükümlülüğünün çocuğun ergin olması ile sona ermesinin kural, erginlikten sonra devam eden bakım yükümlülüğünün istisna olduğunun dikkate alınması gerekir. Buna göre, ergin olmayan çocuğun eğitimi için ana babadan beklenebilir olan katkı ile ergin çocuğun eğitimi için ana babadan beklenebilir olan katkı aynı değildir¹¹³. Bu yaklaşım, çocuğun uygun bir eğitim almasının, yeme içme, giyinme, barınma gibi temel yaşamsal ihtiyaçlardan biri olmadığı, bu nedenle de çocuğun uygun bir eğitim alması için ana babanın beklenebilir olan fedakârlığın daha sınırlı şekilde takdir edilmesi gerektiği düşüncesine dayandırılmaktadır¹¹⁴.

Bu noktada İsviçre hukukunda genel kabul gören görüş, boşanma nedeniyle ödenecek yoksulluk nafakası konusunda eşin ödeme gücüne ilişkin geliştirilen ölçütün esas alınmasıdır¹¹⁵. İsviçre Federal Mahkemesine göre, ana babanın ödeme gücünün varlığı, ergin çocuğun bakımı ve eğitimi için gerekli katkı miktarı düşüldükten sonra bakım yükümlüsünün asgari yaşam standardını sağlayacak bir gelire sahip olmasına bağlıdır¹¹⁶. Ödeme gücünün var olduğunun kabul edilebilmesi için, bakım yükümlüsünün gelirinin, yoksulluğa düşmemesi için gereken asgari gelir tutarını yaklaşık %20 oranında aşması gerekir¹¹⁷. Diğer bir deyişle, ergin çocuğa yapılacak katkı düşüldükten sonra bakım yükümlüsü, temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli miktarı yaklaşık %20 oranında aşacak bir gelire sahip değil ise, kural olarak ödeme gücünün mevcut olmadığı kabul edilir.

Ana babanın ödeme gücünün varlığının belirlenmesinde, kural olarak fiilen elde edilen gelir esas alınmalıdır. Erginlikten önceki bakım yükümlülüğünün aksine¹¹⁸, ana baba yetenek ve nitelikleri elverişli olsa dahi, çocuğun

¹¹³ Ergin olmayan çocuğun bakım ihtiyacı, temel yaşam ihtiyaçlarından kaynaklandığında, ana babadan bu ihtiyacı karşılamaya yönelik her türlü tedbiri alması beklenir. Buna karşın, ergin çocuğun eğitiminin temel ve yaşamsal bir ihtiyaç teşkil etmediğinden ana babadan bu ölçüde bir fedakârlıkta bulunmaları beklenmez. Bu konuda bk. **Grob**, sh. 32.

¹¹⁴ **Grob**, sh. 32.

¹¹⁵ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 103; **Forni**, sh. 441.

¹¹⁶ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 103; **Meier / Stettler**, N. 647; **Henriod**, sh. 142.

¹¹⁷ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 103; **Meier / Stettler**, N. 647; **Forni**, sh. 441; **Piotet**, CR. Art. 277, N. 19.

¹¹⁸ Erginlikten önceki dönemde, ana baba, çocuğun bakımını karşılamak üzere tüm mali olanaklarını kullanmakla yükümlüdür. Bu kapsamda ödeme gücünün varlığı bakımından, ana babanın yetenek ve eğilimlerine uygun bir işte çalışmak suretiyle elde edebileceği varsayımsal gelir dikkate alınır. Bu yönde bk. **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 102; **Henriod**,

eğitimini karşılamak üzere daha fazla gelir getiren bir işte çalışmakla yükümlü değildir¹¹⁹. Özellikle ana baba, çocuk ergin olmadan önce belirli bir çalışma standardını benimsemiş iseler, elde ettikleri fiili gelir yeterli olmasa dahi, çocuğun eğitimini karşılamak için daha fazla gelir elde edebilecekleri bir işte çalışmakla yükümlü olmaz. Kural bu olmakla birlikte, çocuğun ergin olması, ana baba açısından, süregelen çalışma ve gelir düzeylerini düşürmeleri için haklı sebep teşkil etmez. Özellikle çocuğun eğitimi erginlikten önce başlamış olmasına rağmen ana baba, çocuk ergin olduktan sonra çalışma düzenini değiştirmiş ve daha az gelir getiren bir işte çalışmaya başlamış ise, ödeme gücünün belirlenmesinde bakım yükümlüsünün nitelik ve yeteneklerine uygun bir faaliyette çalıştığı takdirde elde edilebileceği varsayımsal gelirin dikkate alınması gerekir¹²⁰. Keza, ana babanın bakım yükümlülüğünden kurtulmak amacıyla gelirini azalttığı veya gelirinin artmasını engellediği durumlarda da bu sonuca varılmalıdır¹²¹.

Ana babanın ödeme gücünün var olup olmadığının belirlenmesinde, somut olayın özelliklerinin de dikkate alınması gerekir. Bu kapsamda ekonomik sebepler, bakım yükümlüsünden beklenebilir olan katkı miktarının azalmasına veya artmasına yol açabilir. Bakım yükümlüsünün sonradan önemli masraf yapma ihtiyacının veya geleceğe yönelik tasarruf yapma zorunluluğunun ortaya çıkması, bakım yükümlüsünden beklenebilir olan katkı miktarını azaltan olgular olarak dikkate alınır¹²². Buna karşın, bakım yükümlüsünün yakın zamanda gelirinin önemli ölçüde artacak olması, beklenebilir olan katkı miktarını artıran bir olgu teşkil edebilir¹²³. Öte yandan devam eden eğitimin özelliklerinin de, ana babadan beklenebilir olan katkı miktarı açısından dikkate alınması gerekir. Bu kapsamda öncelikle çocuğun meslek eğitiminin hangi aşamasında olduğu önem arz eder. Tamamlanması için az bir süre kalmış olan eğitim için ana babadan beklenebilir olan katkı miktarı, yeni başlayan ve tamamlanması uzun zaman alacak bir meslek eğitimi için beklenebilir olandan daha fazladır¹²⁴. Çocuk, erginlik anında devam eden

sh. 144. Yardım nafakasına ilişkin olarak bu yönde bk. **Baygın**, sh. 457. Tedbir nafakası açısından bu yönde bk. **Öztaş**, sh. 451.

¹¹⁹ **Henriod**, sh. 144.

¹²⁰ **Henriod**, sh. 145.

¹²¹ **Henriod**, sh. 145.

¹²² **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 104; **Henriod**, sh. 147.

¹²³ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 104; **Henriod**, sh. 147.

¹²⁴ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 106; **Piotet**, CR. Art. 277, N. 19.

meslek eğitimine ana babanın rızası ile ergin olmadan önce başlamış ise, beklenebilirlik bakımından çocuğun güveninin korunması gerekir. Bu olasılıkta çocuğun ergin olması, ana babanın süregelen katkı miktarından değişiklik yaratmaması gerekir¹²⁵.

2. Taraflar Arasındaki Kişisel İlişki Bakımından

Bilindiği üzere, TMK m. 326 uyarınca, ana babanın ergin olmayan çocuğa bakma yükümlülüğü, ana baba ile çocuk arasında kişisel ilişkinin varlığına veya niteliğine bağlı değildir. Ergin olmayan çocuk, ana babaya karşı aile hukukundan doğan davranış yükümlülüklerini ihlal etse dahi, ana babanın bakım yükümlülüğü devam eder¹²⁶. Bakım yükümlülüğünün erginlikten sonra devam etmesi ise, istisna teşkil ettiğinden, somut olayda ana babanın çocuğun eğitimini karşılamakla yükümlü olması için bakım yükümlüsünün ergin çocuk ile olan kişisel ilişkisinin, bu fedakârlıkta bulunmasını haklı kılacak nitelikte olması gerekir. Taraflar arasında bu nitelikte bir kişisel ilişkinin mevcut olup olmadığı ise, ergin çocuğun ve ana babanın karşılıklı tutum ve davranışlarının birlikte değerlendirilmesini gerektirir.

Ergin çocuğun tutum ve davranışlarının, gerek sürdürdüğü yaşam tarzı bakımından ana babanın değer yargılarına, gerek aile hukukundan doğan davranış yükümlülüklerine uygun olmalıdır.

Genel davranış yükümlülüklerine uygunluk ile ergin çocuğun toplumda genel kabul gören değerlere uygun bir yaşam sürdürmesi kastedilmektedir¹²⁷. Bu kapsamda ergin çocuğun, kendisine eğitimini karşılamak üzere verilen parayı başka yerlere sarf etmesi, aşırı borçlanarak servetini eritmesi veya haysiyetsiz bir yaşam tarzı içinde olması, ana babanın çocuğun bakımını karşılamayı reddetmesi açısından haklı sebep teşkil eder¹²⁸.

Ana babaya karşı olan davranış yükümlülükleri bakımından ise, TMK m. 322 hükmünün dikkate alınması gerekir. TMK m. 322'ye göre “*Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirle-*

¹²⁵ **Henriod**, sh. 147; **Piotet**, CR. Art. 277, N. 19.

¹²⁶ Bununla birlikte çocuğun aile hukukundan doğan davranış yükümlülüklerini ihlal etmiş olması, TMK m. 510 uyarınca mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil edebilir. Bk. **Reusser**, R.: *Unterhaltspflicht, Unterstützungspflicht, Kindesvermögen: Das Neue Kindesrecht*, BTJP 5, 1977, Bern 1978, sh. 63.

¹²⁷ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 127.

¹²⁸ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 127; **Henriod**, sh. 109.

rine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler.” Bu hüküm uyarınca çocuk, ana babaya, yardımda bulunma, anlayış ve saygı göstermekle yükümlüdür. Hükümde öngörülen davranış yükümlülükleri, ergin çocuk ile ana baba arasındaki ilişkide de geçerlidir¹²⁹. Ergin çocuk, bakım yükümlüsü ana babaya karşı olan bu yükümlülüklerini yerine getirdiği ölçüde, çocuğun eğitimini ve bakımını üstlenilmesi, ana baba açısından beklenebilir sayılır. Diğer bir deyişle, erginlikten sonra bakım yükümlülüğünün devam etmesinin ana babadan beklenebilir olması, ergin çocuğun, ana babaya karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini yerine getirmiş ve taraflar arasındaki kişisel ilişkinin çocuğun kusurlu sayılabilecek davranışları sonucu ana baba açısından çekilmez hale gelmediği ölçüde mümkündür¹³⁰. Ergin çocuk ana babaya karşı olan davranış yükümlülüklerini ihlal etmiş ise, bu olgu ana babanın bakım yükümlülüğünün sona ermesini haklı kılan bir sebep teşkil eder ve ana baba çocuğun eğitim ve bakım masrafını karşılamakla yükümlü olmaz.

Öte yandan öğretide, ana babanın ergin çocuğa bakmakla yükümlü sayılmaması için, somut olayda çocuğun davranışının ağır bir yükümlülük ihlali niteliğinde olması ve kişisel ilişkiyi ana baba açısından çekilmez kılmaması gerektiği ifade edilmektedir¹³¹. Çocuğun davranışı, taraflar arasındaki kişisel ilişkiye zarar vermiş olsa dahi, ağır bir yükümlülük ihlali niteliğinde olmadığı ölçüde, ana baba bakım yükümlülüğü bu davranıştan etkilenmez. Çocuğun davranışının somut olayda ana baba açısından çekilmezlik yaratıp yaratmadığının belirlenmesinde ise, ana babanın anlayışına, beklenti ve hassasiyetlerine göre sonuca varılması gereklidir¹³². Buna göre, çocuğun davranışının, ana babanın çocuğa vermek istediği terbiyeden, hayat görüşünden ve davranış modelinden önemli ölçüde sapmış olması bakım yükümlülüğünün devamını beklenilmez kılmak bakımından yeterlidir¹³³. Bununla birlikte söz

¹²⁹ **Grob**, sh. 52.

¹³⁰ **Grob**, sh. 55; **Reusser**, sh. 65.

¹³¹ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 130; **Hausheer / Spycher**, N. 06.115.

¹³² İsviçre Federal Mahkemesi tarafından ergin çocuğun evli olan erkek ile evlilik dışı ilişki yaşıyor olmasının somut olayda ana babadan beklenebilirlik açısından dikkate alınması gereken bir olgu olduğu sonucuna varılmıştır. Bu karar için bk. **Henriod**, sh. 111.

¹³³ Örneğin, ana babanın, evlilik dışı ilişkinin hayat görüşleri ile bağdaşmadığı iddiası temelinde hâkimin ergin çocuğun nafaka talebini reddedebileceği yönündeki İsviçre Federal Mahkemesinin ATF 111 II 413 sayılı kararı hk. bk. **Henriod**, sh. 111. Keza, ergin çocuğun vicdani reddi savunuyor olmasının ana baba açısından bakım yükümlülüğünün devam etmemesini haklı kılan bir sebep teşkil edebileceği yönünde bk. **Grob**, sh. 54.

konusu değerlendirmede, çocuğun kişiliğinin gelişmesi ve kendisine saygısını kazanması bakımından çocuğa tanınması gereken serbestliğin de dikkate alınması gerekir¹³⁴. Bu noktadan hareketle, İsviçre hukukunda, ergin çocuğun ana babanın isteklerini dikkate almadan hareket etmesinin, özellikle, çocuğun aile konutunu terk ederek evlilik dışı bir ilişki yaşaması veya ana babanın uygun bulmadığı bir evlilik yapmış olmasının veyahut çocuğun bakım yükümlüsü aleyhine suç isnat ederek şikâyette bulunması şeklindeki davranışının, ağır yükümlülük ihlali teşkil etmediği, bu itibarla bakım yükümlülüğünün devam etmesini beklenemez kılmayacağı sonucuna varıldığı görülmektedir¹³⁵.

Çocuğun hangi davranışlarının ağır yükümlülük ihlali teşkil edeceği konusunda öncelikle TMK m. 510'da düzenlenen mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak düzenlenen durumlar dikkate alınabilir. Bilindiği üzere bu hüküm uyarınca mirasçının, mirasbırakana karşı ağır bir suç işlemesi veya aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi mirastan çıkarılma sebebi teşkil eder. Buna göre, somut olayda ergin çocuğun, ana babaya karşı saygı ve anlayış gösterme yükümlülüğünü mirasçılıktan çıkarılması sonucunu doğuracak ölçüde ihlal eden bir davranışının varlığı, aynı zamanda ana babadan nafaka talep edilmesine de engel teşkil edecektir¹³⁶. Keza ergin çocuğun ana babaya karşı bir suç işlemiş olması da ana babanın bakım yükümlülüğünün devam etmemesini haklı kılar¹³⁷.

Öte yandan, öğretilde, ana baba açısından beklenemezlik söz konusu olması için, taraflar arasındaki kişisel ilişkinin bozulmasının, münhasıran çocuğun davranışından kaynaklanmış olması ya da bu sonucun doğmasında çocuğun davranışlarının baskın sebep teşkil etmesi gerektiği ifade edilmiştir¹³⁸. Zira TMK m. 322'de öngörülen davranış yükümlülükleri karşılıklı olup, bu anlamda ana baba, çocuğa, yardımda bulunma, anlayış ve saygı göstermekle yükümlüdür. Ergin çocuğun bakımının üstlenilmesi söz konusu olduğunda, bu hüküm zemininde ana babaya isnat edilebilecek bir yükümlülük ihlalinin varlığının, çocuğun kusurlu davranışının etkisini ortadan kaldı-

¹³⁴ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 132; **Henriod**, sh. 109.

¹³⁵ İsviçre Federal Mahkemesinin bu kararları için bk. **Forni**, 443 vd.; **Henriod**, sh. 118; **Piotet**, CR. Art. 277, N. 16.

¹³⁶ **Grob**, sh. 53; **Henriod**, sh. 111; **Piotet**, N. 16.

¹³⁷ **Henriod**, sh. 111.

¹³⁸ **Hegnauer**, BK. Art. 277, N. 130; **Hausheer / Spycher**, N. 06.116; **Henriod**, sh. 109.

racağı kabul edilmektedir. Diğer bir deyişle, ana baba, ergin çocuk ile kişisel ilişki kurmak ve bu ilişkinin devam ettirmek için gerekli çabayı sarf etmemiş ise, taraflar arasındaki kişisel ilişkinin hiç veya gereği gibi olmadığından bahisle, ergin çocuğa bakmakla yükümlü olmadığını ileri sürememesi gerekir. Bu kapsamda ana ve/veya babanın çocuk ile kişisel ilişki kurmayı baştan ve götürü şekilde reddetmesi, ana baba açısından aile hukukundan doğan yükümlülüğün ağır ihlalini teşkil eder¹³⁹. Bu olasılıkta, çocuğa isnat edilebilir yükümlülük ihlali söz konusu olmadığından, ana baba kişisel ilişkinin hiç ya da gereği gibi olmaması nedeniyle çocuğun eğitimini karşılamalarının beklenebilir olmadığı ileri sürememelidir.¹⁴⁰

Ergin çocuğun ana baba ile kişisel ilişki kurmayı reddetmesi veya mevcut ilişkiyi kesmesinin, ana babanın bakım yükümlülüğüne etkisi de, bu ilkelere çerçevesinde değerlendirilmelidir. Kural olarak ergin çocuk, bakım yükümlüsü ana veya baba ile kişisel ilişki kurmaya, onunla arasındaki gerilimi ortadan kaldırmaya yönelik asgari çabayı sarf etmekle yükümlüdür. Bu girişimlerden kaçınarak ana baba ile kişisel ilişki kurmayı reddeden veya herhangi bir sebep olmaksızın kişisel ilişkiyi kesen çocuk, ana babaya karşı olan davranış yükümlülüğünü ihlal etmiş sayılır. Bu olasılıkta ana baba, çocuğa karşı üstüne düşeni yapmış, aile hukukundan doğan davranış yükümlülüklerini yerine getirmiş olmak koşuluyla, çocuğun bakımını üstlenmeyi reddetmekte haklı sayılmalıdır¹⁴¹. Kural bu olmakla birlikte, bakım yükümlüsü ana babanın boşanmış veya haklarında ayrılık kararı verilmiş olması farklı bir sonuca varılmasını gerektirebilir. Zira bu olasılıkta çocuğun davranışının nitelendirilmesinde, boşanma veya ayrılık olgusunun çocukta yarattığı etkinin dikkate alınması gerekir. İsviçre hukuku öğretisinde genel kabul gören görüş uyarınca, ana babanın boşanması veya ayrılığı, çocuğun bakım yükümlüsüne karşı yoğun olumsuz duygular beslemesine neden olmuş ise, çocuğun kişisel ilişkiyi toptan reddetmesi, bakım yükümlülüğünü beklenebilir kılan bir davranış olarak nitelendirilmez¹⁴². Öte yandan bu değerlendirmede, ergin çocuğun yaşının da dikkate alınması gerekir. Zira çocuğun yaşı küçük olduğu ölçüde, kendisini boşanmanın yarattığı olumsuz duygulardan koruması güçleşeceğinden, kişisel ilişki kurmayı reddetmesi kusurlu davra-

¹³⁹ Rumo-Jungo, sh. 74.

¹⁴⁰ Rumo-Jungo, sh. 75.

¹⁴¹ Henriod, sh. 113.

¹⁴² Meier / Stettler, N. 651; Rumo-Jungo, sh. 74.

niş olarak nitelendirilmemek gerekir. Buna karşın, nafaka talebi esnasında çocuğun yaşı ilerlemiş olduğu ölçüde, çocuğun kendisini geçmişteki yaşanan olaylardan duygusal olarak koruma yeteneği artacağından, kişisel ilişkinin toptan reddinin kusurlu bir davranış teşkil edeceği kabul edilebilir¹⁴³.

Keza ergin çocuğun aile konutunu terk etmiş olmasının ana babanın yükümlülüğüne etkisi bakımından da, tarafların karşılıklı davranışları dikkate alınması gerekir. Ergin çocuk, herhangi bir geçerli sebep olmaksızın veya salt kendisine isnat edilebilen sebeplerle konutu terk etmiş ise, çocuk açısından bir yükümlülük ihlali teşkil eder ve ana veya baba, çocuğa bakmakla yükümlü sayılamayacağını ileri sürebilmelidir. Bununla birlikte, çocuğun konutu terk etmesinin temelindeki anlaşmazlığa, ana veya babanın kusurlu sayılabileceği davranışı yol açmış veya katkıda bulunmuş ise, ana baba yükümlülüğünün devam etmesinin kendilerinden beklenebilir olmadığını ileri sürememelidir¹⁴⁴. Bu aşamada ana babanın, çocuğu yeniden birlikte yaşamak için aile konutuna davet etmiş olsalar dahi, yeniden ana baba ile birlikte yaşama çocuktan beklenebilir değil ise, çocuğun konuta geri dönmemesi bir yükümlülük ihlali teşkil etmez¹⁴⁵.

C. Nafaka Davası Açılmasına Yönelik Koşullar

TMK m. 328/II'de öngörülen maddi koşullar mevcut olduğu takdirde, ana babanın çocuğun bakım ve eğitim masraflarını karşılama yükümlülüğü çocuk ergin olduktan sonra da devam edecektir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamaya yönelik, ana baba ile ergin çocuk arasında öncelikle bir nafaka anlaşması yapılması söz konusu olabilir. Ana ve/veya baba, böyle bir anlaşmaya rıza göstermez ise, hakkın, dava yoluyla ileri sürülmesi zorunlu hale gelecektir. Vurgulamak gerekir ki, açılan davada nafakaya hükmedilmesi, ana babanın bakım yükümlülüğünü ergin çocuğa karşı nafaka borcuna dönüştürür. Bu davada nafakaya hükmedilebilmesi için ise, somut olayda TMK m. 328/II'de öngörülen maddi koşulların yanı sıra davaya ilişkin koşulların da mevcut olması gerekir. Bu koşullardan, nafaka davasının türü ve dava hakkının kime ait olduğu hususları, TMK m. 328/II hükmü zemininde talep edilen nafaka bakımından önem arz etmektedir.

¹⁴³ Rumo-Jungo, sh. 75.

¹⁴⁴ Meier / Stettler, N. 651; Rumo-Jungo, sh. 69.

¹⁴⁵ Rumo-Jungo, sh. 74.

Ana baba, kural olarak çocuk ergin olana kadar nafaka ile yükümlü olduğundan, bu yükümlülüğe ilişkin talebin nafaka davası yoluyla erginlik anından önce ileri sürülmüş olması esastır. TMK m. 328/II hükmü uyarınca nafaka yükümlülüğünün doğumu ise, çocuğun ergin olmasına bağlıdır. Nafaka davasının açılma anı ile erginlik arasındaki bu ilişki nedeniyle, TMK m. 328/II zemininde nafaka davası açılmasına ilişkin koşullar da, nafaka talebinin ileri sürüldüğü anda çocuğun ergin olup olmamasına göre farklılık arz edecektir.

1. Nafaka Talebi İleri Sürüldüğünde Çocuk Ergin İse

TMK m. 329’da çocuk ergin olduktan sonra talep edilecek nafaka bakımından dava hakkının kime ait olduğu düzenlenmiş değildir¹⁴⁶. Bu noktada, genel kural uyarınca dava hakkının nafaka alacaklısı konumundaki ergin çocuğa ait olduğu kabul edilmek gerekir¹⁴⁷. Çocuk ergin olmuş ise, nafaka davasının bizzat çocuk tarafından açılacaktır. Yargı kararlarında benimsenen görüş de bu yöndedir¹⁴⁸. Vurgulamak gerekir ki, TMK m. 329/III hükmü, ergin çocuğun dava hakkı bakımından evleviyetle uygulanır. Buna göre, ergin çocuğun, ayırt etme gücüne sahip olması yeterli olup, tam fiil ehliyetine sahip olması gerekli değildir. Ayırt etme gücüne sahip ergin çocuk, velayet veya vesayet altında olsa dahi, dava hakkı yasal temsilcisinin iradesinden bağımsız olarak kullanılabilir. Bu olasılıkta ayırt etme gücüne sahip ergin çocuk adına yasal temsilci nafaka davası açamaz. Öte yandan, ergin çocuk ayırt etme gücünden yoksun ise, genel hükümler uyarınca dava hakkının çocuk adına yasal temsilci tarafından kullanılması gerekir.

¹⁴⁶ TMK m. 329’a karşılık gelen İMK m. 279’de ise, çocuğun ana veya babasına veyahut her ikisine karşı nafaka davası açarak geleceğe veya davanın açıldığı tarihten bir yıl öncesine kadar olan süreç için nafaka talep edebileceği öngörülmüş olup, hükmün erginlikten sonra açılacak dava bakımından dava hakkını da düzenlemiş olduğu sonucuna varılabilir. Nitekim İsviçre hukuku öğretisinde, ergin çocuğun dava hakkı, doğrudan doğruya İMK m. 279 hükmüne dayandırılmaktadır. Bu yönde bk. **Hegnauer**, Unterhaltspflicht, sh. 30; **Stettler**, Entretien, sh. 142.

¹⁴⁷ **Hegnauer**, Unterhaltspflicht, sh. 30; **Stettler**, Entretien, sh. 142; **Stettler / Meier**, N. 654.

¹⁴⁸ Vurgulamak gerekir ki, Yargıtay kararlarında genellikle, çocuk ergin olmuş ise, nafaka davasının bizzat ergin ergin çocuk tarafından açılması gerektiği kabul edilmekle birlikte, bu dava TMK m. 364 vd. hükümlerine göre açılacak bir “yardım nafakası” davası olarak nitelendirilmektedir. Daha önce belirtildiği üzere, TMK m. 328/II zemininde hükmedilecek nafaka, TMK m. 364 anlamında yardım nafakası olmadığından, bu davanın da TMK m. 364 vd. hükümlerine göre açılması söz konusu olmamalıdır. Yargıtay’ın bu yaklaşımı ve eleştirisi için bk. yuk. 18 no’lu dn.

2. Nafaka Talep Edildiği Sırada Çocuk Henüz Ergin Değil İse

Erginlikten önceki dönemde TMK m. 328/II zemininde nafaka talep edilmesinin mümkün olup olmadığı ve mümkün olduğunun kabul edildiği olasılıkta dava hakkının kime ait olduğu sorunları ile karşılaşılr. Bilindiği üzere, erginlikten önceki dönemde nafakaya hükmedilmesi için açılacak davanın türü ve bu davada dava hakkının kime ait olduğu hususları, nafaka yükümlüsü ana baba arasında devam eden bir boşanma veya ayrılık davasının mevcut olup olmamasına göre farklılık arz etmektedir. Bu şekilde ana baba arasında devam eden boşanma davası mevcut ise, ana babanın çocuğa karşı yükümlü olduğu nafakaya, boşanma veya ayrılık hükmünün bir ferisi olarak iştirak nafakası adı altında hükmedilir¹⁴⁹. Buna karşın, ana baba arasında devam eden bir boşanma veya ayrılık davası söz konusu değil ise, ana ve/veya babaya karşı nafaka talebinin bağımsız bir nafaka davası açılmak suretiyle ileri sürülmesi gerekir. Şu halde, TMK m. 328/II zemininde erginlikten önce ileri sürülen nafaka talebinin tabi olduğu rejimin belirlenmesi bakımından da, ana babanın hukuki durumu çerçevesinde bir ayırım yapılması gerekir.

a) Bağımsız Bir Nafaka Davası Açılmak Suretiyle Nafakaya Hükmedilmesi Olanığı

Bilindiği üzere, ana babanın TMK m. 327 vd. öngörülen bakım yükümlülüğünün yerine getirilmesi bakımından başvurulacak genel dava olanağını TMK m. 329'da öngörülen nafaka davası teşkil etmektedir¹⁵⁰. Bu dava, çocuk lehine nafakaya hükmedilmesi bakımından bağımsız bir dava niteliğinde olmakla birlikte, görülmekte olan boşanma davası karşısında ikincil niteliktedir¹⁵¹. Diğer bir deyişle, nafaka yükümlüsü ana baba arasında devam eden bir boşanma davası söz konusu ise, bakım yükümlülüğünü yerine getirmeyen ana veya babanın nafaka yükümlülüğünün bu dava içinde hükme bağlanması

¹⁴⁹ Ana baba hakkında boşanmaya veya TMK m. 170 uyarınca ayrılığa hükmedilmesi dışında, TMK m. 197/II uyarınca birlikte yaşama ara verilmesi kararı verildiği takdirde de hükmedilecek nafaka iştirak nafakasıdır. Bu konuda bk. aşa. 164 no'lu dn.'a bağlı metindeki açıklamalar.

¹⁵⁰ **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 7.

¹⁵¹ **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 9; **Breitschmid**, Basl.K. Art. 279-280, N. 4, 12; **Stettler**, Entretien, sh. 143; **Herzig**, C. A.: Das Kind in den familienrechtlichen Verfahren, Zürich 2012, N. 784.

gerekir¹⁵². Boşanma davası devam ederken TMK m. 329 uyarınca ayrı bir dava açılarak nafaka talep edilemez. Şu halde, görülmekte olan boşanma veya ayrılık konulu bir dava söz konusu olmaksızın, TMK m. 327 vd. hükümleri uyarınca çocuk lehine nafakaya hükmedilebilmesi için, TMK m. 329 hükmüne dayalı bağımsız bir nafaka davası açılması gerekir. Bu açıklamalar ışığında hükmün uygulama alanı, evlilik içinde doğan çocuğun evlilik birliği devam ettiği sırada bakım yükümlülüğünü yerine getirmeyen ana ve/veya babaya karşı veya evlilik dışı çocuğun evli olmayan ana ve/veya babaya karşı yönelteceği nafaka taleplerine ilişkindir. Diğer bir deyişle, çocuk lehine, evli olmayan veya evli olmakla birlikte boşanma sürecine girmemiş ana babaya karşı hükmedilecek nafaka bakımından TMK m. 329'a dayalı nafaka davası açılması gerekir. Keza, boşanma davasında iştirak nafakası hükme bağlanmamış ise, boşanmış ana ve/veya babaya karşı nafaka talebi TMK m. 329'a dayalı açılacak nafaka davası ile ileri sürülecektir¹⁵³.

Erginlikten önce TMK m. 329'a dayalı açılacak nafaka davasında erginlikten sonra devam edecek şekilde nafakaya hükmedilmesinin mümkün olup olmadığı konusunda bu hükümde açık bir düzenleme mevcut değildir. Keza, nafaka yükümlülüğüne esas teşkil eden TMK m. 328/II hükmünde de bu husus düzenlenmemiştir. Öte yandan, çocuğun ergin olması bakım yükümlülüğünün devam etmesinin maddi koşullarından birisini teşkil etmektedir. Bu noktada TMK m. 328/II hükmü, TMK m. 329 ile birlikte dar yorumlandığı takdirde, erginlikten önce TMK m. 328/II hükmü uyarınca nafakaya yalnızca çocuk ergin olduktan sonra açılacak bir dava zemininde hükmedilebileceği sonucu ile karşılaşılır. Bu konuda öğretide genel kabul gören görüş ise, söz konusu hükümlerin geniş yorumlanarak, TMK m. 329 uyarınca erginlikten önce açılan nafaka davasında çocuk ergin olduktan sonra devam edecek veya doğrudan doğruya erginlik anından itibaren başlayacak şekilde nafakaya hükmedilebileceği yönündedir¹⁵⁴. Bu yaklaşımın temelinde çocuğun üstün menfaati ilkesi yatmaktadır. Ana baba ile çocuk arasında nafaka ilişkisi söz konusu olduğunda, çocuğun menfaati, ana baba tarafından çocuğa yapılacak

¹⁵² Boşanma davasının yanı sıra ana baba arasında TMK m. 170 uyarınca ayrılık veya TMK m. 197/II uyarınca birlikte yaşama ara verilmesi konulu, görülmekte olan bir davanın mevcut olması, ana babaya karşı TMK m. 329 uyarınca ayrı bir nafaka davası açılmasına engel teşkil eder. Bu yönde bk. **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 9; **Stettler**, Entretien, sh. 143

¹⁵³ **Ruhi**, sh. 138.

¹⁵⁴ **Stettler**, Entretien, sh. 143; **Meier / Stettler**, N. 657; **Piotet**, CR. Art. 277, N. 22.

olan katkının mümkün olduğunca çocuk ergin olmadan önce kesinleşmiş ve güvence altına alınmış olmasına ilişkindir. Nafakaya erginlik öncesinde hükmedilemeyeceği benimsenerek, davanın açılması için çocuğun ergin olması beklenecek olduğu takdirde, söz konusu dava sürecinde çocuk ana babanın katkısından mahrum kalması riski mevcuttur.

Bu yaklaşıma göre, TMK m. 329'a dayalı açılan bir nafaka davasında, TMK m. 328/II uyarınca nafakaya hükmedilebilmesi için, çocuğun TMK m. 340 uyarınca hakkı olan, genel ve mesleki eğitim sürecinin erginlik anına kadar tamamlanamayacağını, genel seyri dikkate alındığında çocuğun eğitiminin erginlikten sonra da devam edeceğinin hüküm anı itibariyle öngörülebilir olması gerekli ve yeterlidir¹⁵⁵. Çocuğun eğitiminin seyrine ilişkin bu değerlendirmede yine çocuğun menfaati üstün tutulmalı ve çocuğun eğitimin erginlikten sonra devam etme olasılığının, eğitimin erginlik anından önce sona ermesi olasılığından daha fazla olduğu sonucuna varıldığı ölçüde nafakaya, erginlikten sonrası için eğitimin tamamlandığı ana kadar hükmedilmelidir. Zira eğitimi devam eden ergin çocuğun nafakanın devam etmesi için dava açmak zorunda kalması yerine, öngörülenin aksine çocuğun eğitiminin erginlikten önce sona ermesi halinde nafaka yükümlüsünün açacağı bir dava ile nafakanın kaldırılması talep etmesi, çocuğun menfaatine uygun olan çözümdür.¹⁵⁶

Öte yandan, TMK m. 328/II zemininde TMK m. 329'a dayalı açılacak davanın, daha önce çocuğun ergin olması ile sınırlı olacak şekilde hükmedilmiş nafaka ile ilişkisinin de kurulması gerekir. Bu noktada belirtmek gerekir ki, TMK m. 328/II uyarınca nafaka talep edilmeden önceki dönemde, çocuk lehine erginlik ile sınırlı olacak şekilde nafakaya hükmedilmiş olması, TMK m. 329'a dayalı yeni bir nafaka davası açılarak erginlikten sonraki dönem için nafaka talep edilmesine engel teşkil etmez. Açılacak bu yeni dava, şeklen TMK m. 329'a dayalı açılmış bir nafaka davası olmakla birlikte, içerik itibariyle önceki nafaka hükmünün süresini uzatan, TMK m. 331 anlamında nafaka hükmünün değiştirilmesine yönelik bir davadır¹⁵⁷.

Erginlikten önce açılacak bu davada dava hakkının kime ait olduğu ise, TMK m. 329'a göre belirlenir. Hüküm incelendiğinde, dava hakkının küçüğe

¹⁵⁵ Hegnauer, Unterhaltspflicht, sh. 31.

¹⁵⁶ Hegnauer, Unterhaltspflicht, sh. 31.

¹⁵⁷ Hegnauer, Unterhaltspflicht, sh. 31.

ait olduğu anlaşılmaktadır¹⁵⁸. Zira TMK m. 329/I’de ana babanın “çocuk adına” dava açma hakkına sahip olduğu öngörülmüştür. Dava hakkının kim tarafından kullanılacağı konusunda ise, küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı belirleyicidir. Bu noktada TMK m. 329/III’te ayırt etme gücüne¹⁵⁹ sahip olan küçüğün nafaka davası açabileceği öngörülmüştür. Öğretide, nafaka davası açma hakkının kişiye sıkı surette bağlı hak olduğu, bu suretle ayırt etme gücü olan küçüğün, yasal temsilcisinin onayından bağımsız olarak bizzat nafaka davası açabileceği kabul edilmektedir¹⁶⁰. Şu halde tıpkı erginlikten sonra talep edilen nafakada olduğu üzere, erginlikten önce açılacak nafaka davası da, kural olarak ayırt etme gücüne sahip çocuk tarafından bizzat açılması gerekir. Küçük ayırt etme gücünden yoksun ise, nafaka davası TMK m. 329/I uyarınca çocuğa fiilen bakımını üstlenen ana baba¹⁶¹ veya

¹⁵⁸ **Gümüş**, M. A.: Türk Medeni Hukukunda Kayımlık, İstanbul 2006, sh. 175.

¹⁵⁹ Ayırt etme gücü nisbi bir kavram olup, somut olayda küçüğün nafaka talep etmek bakımından ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hâkim tarafından takdir edilecektir. Öğretide **Ruhi** (sh. 137) ise, onbeş yaşındaki küçüğün nafaka davası açmak bakımından ayırt etme gücüne sahip olduğu, bizzat nafaka davası açabileceği görüşündedir.

¹⁶⁰ **Bozovalı**, 47; **Dural / Ögüz / Gümüş**, sh. 338; **Akıntürk / Karaman**, sh. 402; **Baygın**, sh. 123; **Gümüş**, sh. 175; **Ruhi**, sh. 137. İsviçre hukukunda, İMK m. 279’de dava açma hakkının çocuğa ait olduğu belirtilmekle yetinilmiş, çocuğun fiil ehliyetinden yoksun olduğu durumlarda, dava hakkının kim tarafından kullanılacağı düzenlenmemiştir. Özellikle, çocuk ayırt etme gücüne sahip olduğu takdirde, dava hakkının kim tarafından kullanılacağı hususu öğretide tartışmalıdır. Baskın görüşe göre, çocuk tam fiil ehliyetine sahip olmadığı sürece, dava hakkını yasal temsilcinin rızası ile bizzat kullanabilir. Öğretide diğer bir görüş, nafaka davası açma hakkını kişiye sıkı surette bağlı hak olarak nitelendirmek suretiyle, ayırt etme gücüne sahip çocuğun bu davayı yasal temsilcinin rızasından bağımsız olarak bizzat kullanabileceği sonucunu benimsemektedir. Nihayet öğretide azınlıkta alan diğer bir görüş çerçevesinde, nafaka davasının çocuk tarafından bizzat açılmasının çocuk için bazı olumsuz psikolojik sonuçlar doğurabileceğinden hareketle çocuğun yasal temsilcinin onayı dâhilinde dahi bizzat dava açamayacağı, davanın bizzat yasal temsilci tarafından açılmasının şart olduğu ifade edilmektedir. Bu tartışma hk. bk. **Herzig**, N. 806 vd.; **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 27; **Meier / Stettler**, N. 1022.

¹⁶¹ Öğretideki bir görüşe göre, TMK m. 329/I hükmünde yer alan “çocuğa fiilen bakan ana baba” ifadesi, “çocuğa fiilen bakan ve yasal temsilci sıfatına sahip ana baba” şeklinde anlaşılmalıdır. Bu görüş uyarınca, ana babanın dava hakkına sahip olması için, yasal temsilci sıfatına sahip olması da gereklidir. Çocuğun fiilen bakımını üstlenmiş olmakla birlikte, velayet kendisinden alınmış ana veya baba diğerine karşı TMK m. 329/I uyarınca çocuk adına nafaka davası açamaz. Bu yönde bk. **Baygın**, sh. 124; **Gümüş**, sh. 175. Bize göre ise, TMK m. 329/I hükmü çocuğun menfaatine olacak şekilde yorumlanmalı ve çocuğa fiilen bakan ana veya babanın diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabilmesi için yasal temsilci sıfatına sahip olması aranmamalıdır. Zira, çocuğa fiilen bakan ana veya baba, velayet hakkına sahip ise, genel hükümler uyarınca çocuk adına zaten dava açma hakkına sahiptir. Bu noktada kanımızca TMK m. 329/II hükmü ise, dava hakkına sahip kişilerin çevresini genişleten, çocuğa ödenecek bakım nafakasına ilişkin özel bir hüküm olarak gö-

TMK m. 329/II uyarınca vasi veya kayyım¹⁶² tarafından açılacaktır. Şu halde, TMK m. 328/II hükmü zemininde nafaka talebi erginlikten önce ileri sürüldüğü takdirde, nafaka davası, küçüğün yanı sıra – çocuk ayırt etme gücünden yoksun ise – çocuğa fiilen bakan ana veya babanın yanı sıra vasi veya kayyım tarafından da açılabilir. Bunun ötesinde, erginlikten önce açılan bir davada erginlikten sonra devam edecek şekilde nafaka talep edilmiş olması, yargılamaya ilişkin diğer hususlar üzerinde etkili değildir.

b) Boşanma veya Ayrılık Konulu Dava Kapsamında Nafakaya Hükmedilmesi Olanğı

Bilindiği üzere, eşler arasında TMK m. 170 uyarınca boşanmaya veya ayrılığa hükmedildiği takdirde, hâkim TMK m. 336/III uyarınca ortak çocuğun velayetinin eşlerden birine bırakılmasına hükmedilebilecektir. Velayet hakkı kendisine bırakılmayan eş, TMK m. 182/II uyarınca çocuğun bakım ve eğitim giderlerine mali gücü oranında katılmakla yükümlüdür. Bu katkı yükümlülüğünün temelini ise, TMK m. 327 uyarınca çocuğun bakım ve eğitim masraflarını karşılama yükümlülüğü teşkil etmektedir. Boşanma veya ayrılık davası kapsamında¹⁶³ hükmedilen, ortak çocuğun velayeti kendisine bırakılmayan eşin bu katkı yükümlülüğü, öğretide ve uygulamada iştirak nafakası olarak adlandırılmaktadır¹⁶⁴.

İştirak nafakası velayete ilişkisinin varlığına bağlı olarak hükmedilen bir nafaka türü olduğundan, bu nafakaya yalnızca çocuk ergin olmadan önce açılmış bir boşanma davasında hükmedilebilir. Boşanma davası açıldığı tarihte, çocuk ergin olmuş ise, erginlikle birlikte ana baba ile çocuk arasındaki velayet ilişkisi kendiliğinden sona ereceğinden, ana veya baba çocuğa fiilen bakıyor ve çocuğun eğitimi devam ediyor olsa dahi, ergin çocuk lehine işti-

rülerek, velayet hakkı kendisinden alınmış olsa dahi, çocuğun bakımını üstlenmiş ana veya babanın, çocuk adına nafaka davası açma ile sınırlı özel bir temsil yetkisi olduğu kabul edilmek gerekir.

¹⁶² Nafaka davasının kayyım tarafından açılmasının gerekli olduğu durumlar hk. ayrıntılı bilgi için bk. **Gümüş**, sh. 177 vd.

¹⁶³ Vurgulamak gerekir ki, eşler hakkında TMK m. 197 uyarınca ortak hayata son verilmesi halinde de, ortak çocuğun velayet hakkını eşlerden birine verdiği ölçüde, velayet hakkı kendisine bırakılmayan eş hakkında TMK m. 197/II uyarınca iştirak nafakasına hükmedilmesi söz konusu olur. Bu yönde bk. **Ruhi**, sh. 110.

¹⁶⁴ **Bozovalı**, sh. 54; **Öztaş**, sh. 474; **Dural / Ögüz / Gümüş**, sh. 144; **Akıntürk / Karaman**, sh. 316; **Ruhi**, sh. 108.

rak nafakasına hükmedilemez¹⁶⁵. Zira çocuk dava tarihi itibarıyla ergin olmakla, iştirak nafakası talebi bakımından ana babanın velayet hakkına dayanan talep hakkı¹⁶⁶ sona ermiştir¹⁶⁷. Bu olasılıkta, ergin çocuk tarafından TMK m. 279 hükmü anlamında bağımsız bir nafaka davası açılması gerekir.

Varılan bu sonuç, boşanma davası dava devam ettiği sırada ergin olan çocuk bakımından da geçerlidir. Çocuk ergin olmadan önce açılmış olan bir boşanma davasında iştirak nafakası talep edilmiş ve bu dava devam ederken çocuk ergin olmuş ise, ergin çocuk lehine iştirak nafakasına hükmedilemez. Çocuk nafaka talep ediyor ise, bu davanın ayrılarak TMK m. 279 hükmü anlamında bağımsız bir nafaka davası olarak görülmesi gerekir¹⁶⁸.

¹⁶⁵ **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 140. Bu sonuç Yargıtay tarafından da benimsenmektedir. Örneğin, Y. 2. HD'nin. T. 13.02.2012, E. 2010 / 17921, K. 2012/2392 sayılı kararında: "...Ana ve babanın bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar devam eder (TMK. m. 328/1). Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler (TMK. m. 328/2). Ne var ki, ana ve babanın, ergin olduğu halde eğitimi devam eden çocuğa bakım yükümlüğü, ergin çocuğun kendisi tarafından açılmış bir yardım nafakası davasının bulunması halinde söz konusu olur. Yoksa ergin olan ve fül ehliyetini kazanmış bulunan çocuk için ana yararına nafakaya hükümlenemez..." şeklinde hüküm kurulmuştur. Aynı yönde bk. Y. 2. HD. T. 08.03.2002, E. 2002 / 2130, K. 2002 / 3242; Y. 2. HD. T. 17.09.2003, E. 2003 / 10282, K. 2003/11461.

¹⁶⁶ Öğretide iştirak nafakası talep etme hakkının kime ait olduğu tartışmalıdır. Bir görüşe göre, iştirak nafakası çocuğa ait bir hak olup, bu hak velayet hakkı kendisine bırakılan tarafta kullanılmaktadır. Bu görüşe uyarınca velayet hakkı sahibi eşin hakkı, tıpkı ana babanın TMK m. 352 uyarınca çocuk malları üzerindeki yönetim hakkı gibi, çocuğa ait nafaka hakkı üzerindeki bir yönetim hakkı niteliğindedir. Öğretideki diğer görüş ise, TMK m. 182/II'de öngörülen katılma yükümlülüğünden hareketle, iştirak nafakasının velayet kendisine bırakılan eşe ait bir hak olduğu sonucuna varmaktadır. Bu tartışma hk. bk. **Bozova**, sh. 58. İsviçre hukuku açısından bk. **Meier / Stettler**, N. 1036; **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 126.

¹⁶⁷ **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 141.

¹⁶⁸ **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 141; Yargıtay kararlarında da genellikle bu sonuca varıldığı görülmektedir. Örneğin, vekâletname vermek suretiyle davayı takip isteyen ergin çocuk lehine nafakaya hükmedilemeyeceği yönünde bk. YHGK. T. 05.04.2000, E. 2000 / 2-719 K. 2000 / 747: "...Dava tarihinde annenin velayeti altında olan tarafların ortak çocukları için verilmekte olan iştirak nafakasının artırılması annenin açtığı dava ile istenmiş olup, yargılama devam ederken ortak çocuk reşit olmuş ve vekâletname vererek davayı asil olarak sürdürmüştür. Ancak küçüğün reşit olmasından sonra onun vekili olarak hareket eden vekil ne yazılı ne de duruşma zabıtlarına yansıyacak şekilde sözlü olarak açıkça yardım nafakası talebinde bulunmadığı gibi asilin de böyle bir talebi yoktur. Bu durumda mahkemeye: çocuğun reşit alma tarihine kadar iştirak nafakasının artırılmasına hükmedilmek gerekirken devamlılık arz edecek şekilde ve talepte bulunmadığı halde talep aşularak "reşit olma tarihinden sonraki kısmın yardım nafakası olduğu ifade edilmek suretiyle" önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır...". Tedbir nafa-

Öte yandan, çocuk ergin olmadan önce açılmış bir boşanma davasında, hâkimin re'sen veya talep üzerine¹⁶⁹ TMK m. 328/II uyarınca erginlikten sonraki döneme ilişkin olarak iştirak nafakasına hükmedip hükmedemeyeceği öğretide tartışmalıdır.

Bilindiği üzere, eşler genel olarak boşamanın sonuçları konusunda ve bu kapsamda iştirak nafakasının koşullarını anlaşma ile belirleyebilirler. Bu anlaşmanın bağlayıcılığı hâkim tarafından onaylanması koşuluna bağlıdır. Bu kapsamda erginlikten sonraki dönemde de iştirak nafakası ödeneceği konusunda eşler arasında yapılan anlaşmanın bağlayıcı olduğu öğretide ve yargı kararlarında kabul edilmektedir. Taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadığı sürece hâkim, velayet hakkı kendisine bırakılmayan eşin yükümlü olduğu katkıyı boşanma veya ayrılık hükmüyle birlikte re'sen belirler. Buna karşın, taraflar arasında erginlikten sonra iştirak nafakası ödenmesi konusunda anlaşma olmaması durumunda, hâkimin re'sen veya talep üzerine TMK m. 328/II temelinde erginlikten sonra devam edecek şekilde iştirak nafakasına hükmedip hükmedemeyeceği hususu yasada düzenlenmiş olmayıp¹⁷⁰, konu öğretide tartışmalıdır.

kasına ilişkin olarak bu yönde bk. Y. 2. HD. T. 15.03.2004, E. 2004 / 2315, K. 2004/2302. Buna karşın, ergin çocuğun, açılan boşanma davasını takip etmesinin bağımsız bir (yardım) nafaka(sı) davası açma iradesi şeklinde yorumlanarak nafakaya hükmedilmesine ilişkin olarak bk. Y. 3. HD. 28.05.2012, E. 2012 / 10183, K. 2012 / 13472: "...Dava açıldığı sırada davacı annesinin velayeti altında olan müşterek çocuğun üniversite sınavına hazırlanmak amacıyla dershaneye gittiği, yargılama sırasında ergin olması üzerine tayin ettiği avukatı aracılığı ile davayı takip ettiği anlaşılmaktadır. Şu durumda, ergin olmasına rağmen davayı takip eden davacı müşterek çocuk bu davranışı ile iştirak nafakasının, yardım nafakası olarak devam etmesi isteğini ortaya koymuştur. O halde mahkemece; davacı için ergin olduğu tarihten geçerli olmak üzere hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekir...". İsviçre Federal Mahkemesi ise, BGE 107 II 474 sayılı kararında, dava sırasında ergin olan çocuğun, nafaka alacağını ana babaya temlik etmek suretiyle, ana babanın dava açma yetkisi eksikliğinin giderilebileceği ve bu suretle hakimin ergin çocuk lehine iştirak nafakasına hükmedebileceği sonucuna varmıştır. Bu karar ve eleştirisi için bk. **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 142.

¹⁶⁹ Bilindiği üzere, boşanma davası sürecinde eşler iştirak nafakasının koşullarını anlaşma ile belirleyebilirler. Bu anlaşmanın bağlayıcılığı hâkim tarafından onaylanması koşuluna bağlıdır. Bk. **Öztan**, sh. 475; **Ruhi**, sh. 126. Keza, erginlikten sonraki döneme ilişkin iştirak nafakası ödenmesi konusunda eşler arasında yapılan anlaşmanın bağlayıcı olduğu öğretide kabul edilmektedir. Bu yönde bk. **Hegnauer**, Unterhaltspflicht, sh. 32; **Stettler**, Entretien, sh. 144.

¹⁷⁰ İsviçre hukukunda ise, konuya ilişkin İMK m. 133/I'de, boşanma davasında hâkim tarafından, çocuk ergin olduktan sonraki döneme ilişkin olarak eşin katkı payının belirlenebileceği açıkça öngörülmüştür. İsviçre Medeni Kanununda bu konuda yapılan değişiklikler hk. bk. **Meier / Stettler**, N. 658.

Bir görüşe göre, iştirak nafakası yükümlülüğü çocuğun ergin olması ile birlikte kendiliğinden ortadan kalkar; bu nedenle çocuğun ergin olduğu tarihi aşacak şekilde iştirak nafakasına hükmedilemez; çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyor ise, bizzat çocuk tarafından bağımsız bir dava açılmak suretiyle nafaka talep edilmelidir¹⁷¹. Yargıtay kararlarında da genellikle iştirak nafakasının erginlik ile birlikte kesileceği, boşanma davasında erginlikten sonra devam edecek şekilde iştirak nafakasına hükmedilemeyeceği, eğitimi devam eden çocuk tarafından, ergin olduktan sonra bağımsız bir nafaka davasının açılması gerektiği benimsenmektedir¹⁷². Bu konuda öğretilerdeki baskın görüş ise, kural olarak iştirak nafakasının erginlik ile birlikte sona ereceğini kabul etmekle birlikte, çocuğun eğitimin erginlik anından sonra da devam edeceği boşanma hükmü esnasında öngörülebildiği ölçüde, eğitimin normal tamamlanma süresi ile sınırlı olmak şartıyla, erginlikten sonra devam edecek şekilde iştirak nafakasına hükmedilebileceği yönündedir¹⁷³. Keza Yargıtay'ın nispeten yeni tarihli bazı kararlarında, çocuğun eğitimi devam ediyorsa, hükmedilen iştirak nafakasının da devam edeceği, bu konuda çocuğun ayrı bir nafaka davası açmasının gerekli olmadığı sonucuna varıldığı görülmektedir¹⁷⁴.

Bize göre de, çocuğun eğitiminin ergin olduktan sonra da devam edeceği öngörülebilir ise, boşanma davasında TMK m. 328/II uyarınca erginlikten sonra devam edecek şekilde iştirak nafakasına hükmedilebilmesi gerekir. Zira iştirak nafakasının yalnızca ergin olmayan çocuk lehine talep edilebilmesi, dogmatik açıdan erginlikten sonra devam edecek şekilde iştirak nafa-

¹⁷¹ Bu davada talep edilecek nafakanın hukuki niteliğinin TMK m. 364 anlamında yardım nafakası olduğu yönünde bk. **Ruhi**, sh. 136; **Öztan**, sh. 475.

¹⁷² Bu yönde YHGK'nun 31.01.1962 tarihli ve 2/44-12 sayılı kararı için bk. **Bozovalı**, sh. 59 vd. Benzer şekilde bk. Y. 2. HD. T. 08.03.2002, E. 2002 / 2130, K. 2002 / 3242; Y. 2. HD. T. 17.09.2003, E. 2003 / 10282, K. 2003 / 11461. Ayrıca bk. **Ruhi**, sh. 136; **Olgaç**, sh. 25 vd.

¹⁷³ **Bozovalı**, sh. 61; karşı. **Dural / Ögüz / Gümüş**, N. 767; **Olgaç**, S.C., Ergin olup da Eğitime devam eden çocuk lehine iştirak nafakasının devamı üzerine Yargıtay kararları ışığında genel bir değerlendirme, Terazi 2012, S. 73, sh. 26. İsviçre hukukunda konunun İMK m. 133/I hükmü ile düzenlenmesinden önceki dönemde bu konudaki tartışmalar ve bu yöndeki baskın görüş için bk. **Stettler**, Entretien, sh.146; **Hegnauer**, Unterhaltspflicht, sh. 32; **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 146.

¹⁷⁴ Çocuğun eğitimi devam ediyor ise, iştirak nafakası ödeme yükümlülüğünün de devam edeceği, ergin çocuğun ayrı bir dava açmasının gerekli olmadığı yönünde bk. Y. 3. HD. T. 15.02.2011, E. 2010 / 22576, K. 2011 / 1865: "... 328/II hükmüne göre, ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına rağmen eğitimi devam ettiği takdirde kalkmamakta devam etmektedir. (388/I). Çocuğun MK 364. maddesi uyarınca ayrı dava açmasına lüzum yoktur..."

kasına hükmedilmesine engel teşkil etmemektedir. İştirak nafakasına hükmedilebilmesi için, hüküm esnasında çocuk ile ana baba arasında velayet ilişkisinin devam ediyor olması yeterlidir.

Öte yandan, TMK m. 329 uyarınca açılan bağımsız bir nafaka davasında erginlikten sonra devam edecek şekilde nafakaya hükmedilebileceği hususu benimsendiği ölçüde, bu olanağın boşanma davası dolayısıyla hükmedilecek iştirak nafakası bakımından da mevcut olduğu kabul edilmek gerekir. Zira, bakım alacaklısı konumundaki çocuğun menfaat durumu açısından, nafaka talebinin bağımsız bir dava yoluyla ileri sürülmüş olması ile boşanma davası sürecinde ileri sürülmüş olması arasında fark yoktur. Ana babadan talep edebilecek katkı bakımından, ana babası boşanan çocuk, evlilik birliği içinde yaşayan veya evlilik birliği dışında doğmuş olan bir çocuğa karşı daha elverişsiz bir hukuki konumda bulunmamalıdır¹⁷⁵. Her iki durumda da, çocuğun menfaati, erginlikten sonra ana babadan talep edilebileceği katkının ergin olmadan önce hükme bağlanmış olmasını ve bu suretle, mümkün olduğunca çocuğun bir dava sürecinin bizzat tarafı olmak suretiyle ana baba ile karşı karşıya gelmemesini gerektirir¹⁷⁶.

Gerçekten de, çocuğun, ergin olduktan ana babaya karşı bizzat dava açmak zorunda kalması ve davada taraf olarak ana baba ile karşı karşıya gelmesi öncelikle, çocuğun ruhsal durumu ve ana baba ile olan kişisel ilişkisi üzerinde olumsuz etki doğurmaya elverişlidir¹⁷⁷. Oysa boşanma davası vesilesiyle TMK m. 328/II zemininde iştirak nafakasına hükmedebileceği kabul edildiği ölçüde, bu dava velayet hakkı sahibi ana baba tarafından yürütüleceğinden, bakım yükümlüsü ana veya baba ile çocuk karşı karşıya gelmeyecek ve gerek çocuğun ruh sağlığı gerek çocuk ile bakım yükümlüsü ile olan kişisel ilişkisi bu durumdan olumsuz şekilde etkilenmeyecektir. Öte yandan, TMK m. 328/II uyarınca nafakaya hükmedilmesinin ergin çocuk tarafından dava açılması koşuluna bağlanması, erginlik anından itibaren bu davada verilecek hükmün kesinleşmesine kadar geçen sürede, ergin çocuğun ana babanın katkısından mahrum kalması ve çocuğun eğitiminin aksamaması riskini doğuracaktır¹⁷⁸. Ak-

¹⁷⁵ **Hegnauer**, Unterhaltspflicht, sh. 32; **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 147.

¹⁷⁶ **Meier / Stettler**, N. 661.

¹⁷⁷ **Meier / Stettler**, N. 661; **Hegnauer**, BK. Art. 279-280, N. 148.

¹⁷⁸ Keza bakım ve eğitim masraflarını karşılamak için yeterli geliri olmayan çocuk, açacağı nafaka davasına ilişkin yargılama masraflarını da karşılama olanağından yoksun olacaktır. Bu yönde bk. **Stettler**, Entretien, sh. 146.

sine, erginlikten sonrası devam edecek şekilde iştirak nafakasına hükmedilmesi, çocuğa, eğitimini önceden planlama olanağı sağlar¹⁷⁹. Nihayet, usul ekonomisi ilkesi de çocuk lehine tüm nafaka taleplerinin, öngörülebilir bakım ihtiyacı söz konusu olduğu sürece tek bir davada hükme bağlanmasını gerektirir.

Nihayet, boşanma davasında erginlik anı ile sınırlı şekilde iştirak nafakasına hükmedildikten sonra TMK m. 328/II zemininde nafakaya hükmedilebilmesi için, TMK m. 183 uyarınca boşanma hükmünü değiştirmeye yönelik bir davanın mı, yoksa TMK m. 329 anlamında bağımsız bir davanın mı açılması gerektiği üzerinde durulmak gerekir. Burada davanın niteliği, dava hakkının kime ait olduğunu belirlediği ölçüde önem arz etmektedir. Gerçekten de, TMK m. 183 uyarınca dava açılması gerektiği kabul edilirse, bu davanın velayet hakkı sahibi eş tarafından açılması gerekir. Buna karşılık, TMK m. 329 uyarınca bağımsız bir dava açılması gerektiği benimsendiği takdirde, dava hakkı çocuğa ait olacak ve davanın TMK m. 329/III uyarınca ayırt etme gücüne sahip olan çocuk veya TMK m. 329/II uyarınca kayyım tarafından açılması mümkün olacaktır. Kanımızca, bu olasılıkta nafaka talebini boşanmanın ferisi olarak görmek yerine, bağımsız bir davanın konusu olarak kabul etmek gerekir. Bu sayede ana babanın yeniden bir boşanma davası sürecine dahil olmasının önüne geçilmiş olacaktır¹⁸⁰. Şu halde, erginlik anına kadar hükmedilmiş iştirak nafakasının TMK m. 328/II uyarınca erginlikten sonraki döneme uzatılması için açılması gereken davanın TMK m. 329 hükmü anlamında bağımsız bir nafaka davası olduğu kabul edilmek gerekir.

Sonuç

Çalışmamız kapsamında, ana babanın ergin çocuğa karşı yükümlü olduğu eğitim nafakasının türü ve koşulları incelenmek suretiyle esasen şu sonuçlara varılmıştır:

Ana baba açısından nafaka yükümlülüğünün temelini TMK m. 328/II hükmü teşkil etmekte olup, bu hükümden doğan yükümlülük, TMK m. 327/I'de öngörülen çocuğun bakım ve eğitim masraflarını karşılama yükümlülüğünün erginlikten sonraki uzantısı niteliğindedir. Bu itibarla ergin çocuğa ödenecek eğitim nafakasının, tür itibariyle, Yargıtayca ve öğretide bazı yazarlarca benimsenenin aksine, TMK m. 364 vd. hükümlerine tabi yardım

¹⁷⁹ Hegnauer, BK. Art. 279-280, N. 148.

¹⁸⁰ Stettler, Entretien, sh. 12 vd.

nafakası değil, bakım nafakası olduğu ve TMK m. 327 vd. 'da düzenlenen nafaka rejimine tabi olacağı kabul edilmek gerekir.

Açılan bir davada ergin çocuk lehine nafakaya hükmedilebilmesi için ise, yükümlülüğün maddi koşullarının yanı sıra davaya ilişkin koşulların da gerçekleşmesi gereklidir. Söz konusu maddi koşullar, TMK m. 328/II uyarınca, çocuğun eğitiminin erginlikten sonra devam etmesi ve bu süreçte çocuğun bakım ve eğitim masraflarının karşılanmasının ana baba açısından beklenebilir olmasıdır.

Çocuğun eğitiminin devam etmesi koşulu, gerek hükümde yer verilen eğitim kavramından ve kapsamından, gerek bunun devam etmesinden ne anlaşılması gerektiği noktalarında muğlak ve yoruma muhtaçtır. Mevzuatın 277/II'deki düzenleme de dikkate alındığında, TMK m. 328/II'de sözü geçen eğitimden, ana babanın çocuğa TMK m. 340/II uyarınca vermekle yükümlü olduğu, çocuğun yetenek ve eğilimlerine uygun, genel ve mesleki "formasyon" anlaşılmalıdır. Çocuğun eğitiminin erginlikten sonra da devam ettiğinin kabul edilebilmesi ise, bir yandan çocuğun ergin olana kadar bu nitelikte – uygun – bir eğitim almamış olmasına, diğer yandan da ergin olduktan sonra nafaka talep ettiği eğitimin bu nitelikte – uygun – bir eğitim sayılabilmesine bağlıdır. Bu noktada, eğitimin devam etmesi koşulu, çocuğun menfaatine uygun şekilde yorumlanmalı, devam eden bir eğitim sürecinin varlığını kabul bakımından, çocuğun nafaka konusu olan eğitime ergin olmadan önce başlamış olması aranmamalıdır. Öte yandan nafaka konusu eğitimin uygunluğunun tespitinde, bu eğitimin önceden planlanmış olup olmaması yerine, çocuğun nafaka talebi anına kadar aldığı eğitimin niteliği ve düzeyi ile birlikte, o an itibarıyla ortaya çıkmış olan ve bu eğitim süreci ile uyumlu yetenek ve eğilimleri esas alınmalıdır.

Bakım yükümlülüğünün devam etmesinin ana babadan beklenebilir olması ise, somut olayın koşullarının, ana babanın bakım yükümlülüğünün devam etmesini haklı kıldığı şeklinde anlaşılmalıdır. Bakım yükümlülüğünün devam etmesi gerek mali açıdan, gerek çocuk ile olan kişisel ilişki açısından ana babadan beklenebilir olmalıdır. Mali açıdan ana babadan beklenebilirlik, öncelikle, çocuğun bakım ihtiyacı içinde olmasını gerektirir. Çocuğun bakım ihtiyacının olup olmadığı ise onun mali gücüne göre belirlenir. Zira çocuk ergin olmakla, hukuken bağımsız hale geldiğinden, kendi mali olanakları başvurarak bakım masraflarını karşılamakla yükümlüdür. Bu yükümlülük uyarınca ergin çocuktan beklenebilir olan katkı, ergin olmayan çocuktan bek-

lenebilir olandan az olamaz. Ergin çocuk, kural olarak, çalışmasının karşılığı olan ve/veya malvarlığının sermaye kısmından elde ettiği gelir ile kendi masraflarını karşılayabildiği ölçüde, ana baba ergin çocuğa bakmakla yükümlü olmayacaktır. Öte yandan, beklenebilirlik, ana babanın, ergin çocuğun masraflarını üstlenmek bakımından mali gücünün yeterli olmasına da bağlıdır. Çocuk ergin olmakla, ana babadan beklenebilir olan fedakârlık azalır. Bu nedenle, ana babanın yeterli mali güce sahip sayılabilmesi için, erginlikten önceki döneme kıyasla daha geniş mali olanaklara sahip olması aranacaktır. Diğer bir deyişle, ana babanın, ergin çocuğun bakım ve eğitim masrafları karşılamanın ötesinde, kendi yaşam standartlarını da korumaya yetecek mali olanaklara sahip olması gerekir. Öte yandan, ergin çocuğa karşı bakım yükümlülüğünün istisnai niteliği gereği, çocuk ile olan kişisel ilişkinin de, ana babanın çocuğun bakımını üstlenmeyi reddetmesini haklı kılacak türde olmaması gerekir. Söz konusu türden kişisel ilişkiler, çocuğun aile hukukundan doğan yükümlülüklerini ağır şekilde ihlal etmesi durumunda mevcut sayılabılır. Bununla birlikte, çocuğun bu türden bir davranışının bakım yükümlülüğünü ana baba yönünden beklenemez kılması için, ana babanın da çocuğa karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini ihlal etmemiş olması gerekir.

Nafakanın davaya ilişkin (şekli) koşulları ise, esasen nafakaya hükmedilmesi için açılması gereken davanın türü ve dava hakkının kime ait olduğu hususlarına ilişkindir. Bu koşulların tabi olduğu rejim ise, nafaka davasının açıldığı ana göre belirlenir. Nafaka davası çocuk ergin olduktan sonra açılacak ise, dava hakkı ergin çocuğa aittir. Ergin çocuk bu davayı ayırt etme gücüne sahip olduğu sürece bizzat açar. Ayırt etme gücüne sahip olmayan ergin çocuk bakımından dava hakkının kime ait olduğu ise, genel hükümlere göre belirlenir. Çocuk henüz ergin olmadan önceki dönemde açılan bir nafaka davasında erginlikten sonrası için nafakaya hükmedilip hükmedilemeyeceği konusunda ise, çocuğun üstün menfaati ilkesi belirleyici olmalıdır. Bu noktada, eğitimi devam eden çocuğun menfaati, nafaka alacağının mümkün olduğunca erginlikten önce belirlenmiş ve hüküm altına alınmış olmasını gerektirir. Nafaka mümkün olduğunca erginlikten önceki aşamada hükme bağlanmalı ve çocuğun ana baba ile bizzat dava sürecinde karşı karşıya gelmesi önlenmelidir. Bu itibarla, erginlikten önce açılan nafaka davasında çocuğun eğitiminin erginlik anında tamamlanmayacağı öngörülebilir ise, erginlikten sonra sı için de nafakaya hükmedilebilir. Bu davada dava hakkının kime ait olduğu husus ise, TMK m. 329'e göre belirlenir. Çocuk ayırt etme gücüne sahip olduğu sürece, yasal temsilcinin rızasından bağımsız

olarak bu davayı bizzat açabilir. Ayırt etme gücü olmayan çocuk için ise, davanın ana baba veya vasi veyahut kayyım tarafından açılması gerekir. Nihayet erginlikten sonra devam edecek şekilde nafakaya, evlilik hukukuna özgü açılmış bir davada iştirak nafakası kapsamında da hükmedilebileceği kabul edilmelidir. Zira TMK m. 329 uyarınca açılacak bağımsız bir nafaka davası bakımından benimsenen gerekçeler, nafakaya boşanma davasının ferisi olarak hükmedildiği durumlarda da geçerlidir. Bu anlamda nafakaya boşanma vs. bir dava dolayısıyla hükmedilecek olması çocuğun durumunu kötüleştirmemesi gerekir.

Kısaltmalar Cetveli

Abs.	: Absatz
Any.	: Anayasa
Art.	: Article
aşa.	: aşağıda
ATF	: Arrêts du Tribunal Fédéral Suisse
Aufl.	: Auflage
b.	: bend
B.	: Bası
Basl. K.	: Basler Kommentar
Bd.	: Band
bk.	: bakınız
BK.	: Berner Kommentar
BMÇHS	: Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
BTJP	: Berner Tage für die juristische Praxis
C.	: Cilt
CC.	: Code Civil Suisse
CR.	: Commentaire Romand
dn.	: dipnot
E.	: Esas

eMK	: 743 sayılı eski Medeni Kanun
eİMK	: eski İsviçre Medeni Kanunu
éd.	: édition
f.	: fıkra
FamPra.ch	: Praxis des Familienrechts
HD.	: Hukuk Dairesi
H.	: Heft
hk.	: hakkında
Hrsg.	: Herausgeber
İMK	: İsviçre Medeni Kanunu
JdT	: Journal des Tribunaux
Kıs.	: Kısaltma
karş.	: karşılaştırmamız
KİBB	: Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
L.	: Loi
m.	: madde
METK	: Milli Eğitim Temel Kanunu
N	: Note
S.	: Sayı
sh.	: sahife
T.	: Tarih
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay
ZBJV	: Zeitschrift des Bernische Juristenvereins
ZGB	: Schweizerisches Zivilgesetzbuch
ZSR	: Zeitschrift für Schweizerisches Recht
ZVW	: Zeitschrift für Vormundschaftswesen

Kaynakça

AKINTÜRK, Turgut / KARAMAN, Derya Ateş: Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, C. II, 13. B., İstanbul 2011.

AKYÜZ, Emine: Çocuk Hukuku, Ankara 2010.

BAYGIN, Cem: Soybağı Hukuku, 1. B., İstanbul 2010.

HAUSHEER, Heinz / SPYCHER, Annette. (Hrsg.): Handbuch des Unterhaltsrecht, 2. Aufl., Bern 2010.

BREITSCHMID, Peter: Basler Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Schweizerischen Zivilgesetzbuch I, (Art. 217-456 ZGB), 3. Aufl., Basel/Genf/München 2006.

BREITSCHMID, Peter / RUMO-JUNGO, Alexandra: Ausbildungsunterhalt für mündige Kinder – Bemerkungen zur jüngeren Rechtsprechung des Bundesgerichts und Thesen, Dritte Schweizer Familienrecht§Tage, Schriftenreihe zum Familienrecht, Bern 2006, sh. 83-102.

BREITSCHMID, Peter / VETSCH, Michael: Mündigenunterhalt (Art. 277 Abs. 2 ZGB) – Ausnahme oder Regel?, FamPra.ch 2005, sh. 471-489.

BOZOVALI, Haluk: Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları, İstanbul 1990.

BUCHLER, Andrea / SCHWENZER, Ingeborg: Ausbildungsunterhalt für mündige Kinder – Bemerkungen zur jüngeren Rechtsprechung des Bundesgerichts und Thesen, Dritte Schweizer Familienrecht§Tage, Bern 2006, sh. 83 – 101.

DURAL, Mustafa / ÖĞÜZ, Tufan / GÜMÜŞ, Alper: Türk Özel Hukuku, C. III, Aile Hukuku, İstanbul 2005.

FORNI, Rolando: Die Unterhaltspflicht der Eltern nach der Mündigkeit des Kindes in der bundesgerichtlichen Rechtsprechung, ZBJV 1996, Bd. 132, H. 6, sh. 429-446.

GENÇCAN, Ö. Uğur: Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku, Ankara 2008.

GRASSİNGER, G. Elçin: Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler, İstanbul 2009.

GROB, Jacob: Die familienrechtliche Unterhalts- und Unterstuetzungsansprueche des Studenten, Berne 1975.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper: Türk Medeni Hukukunda Kayyımlik, İstanbul 2006.

HEGNAUER, Cyril: Berner Kommentar, Bd. II/2/2/1, Die Gemeinschaft der Eltern und Kinder, Die Unterhaltspflicht der Eltern, Art. 270-295 ZGB, Bern 1997. Art. 276-277. (Kıs. BK)

HEGNAUER, Cyril: Berner Kommentar, Bd. II/2/2/1, Die Gemeinschaft der Eltern und Kinder, Die Unterhaltspflicht der Eltern, Art. 270-295 ZGB, Bern 1997, Art. 279-280. (kıs. BK)

HEGNAUER, Cyril: Die Dauer der elterlichen Unterhaltspflicht, Festschrift für Max Keller zum 65. Geburtstag, Zürich 1989, sh. 19-35. (Kıs. Unterhaltspflicht)

HENRIOD, Vincent: L'obligation d'entretien à l'égard des enfants majeurs, Lausanne 1999.

HERZIG, Christophe A.: Das Kind in den familienrechtlichen Verfahren, Zürich 2012.

KOBEL, Felix / SUTTER-SOMM, Thomas: Familienrecht, Zürich 2009.

MEIER, Philippe / STETTLER, Martin: Droit de la filiation, T. II: Effets de la filiation (art. 270 à 327 CC), 3éd., Zürich 2006. (Kıs. Filiation)

OLGAÇ, S. Can: Ergin Olup da Eğitimine Devam Eden Çocuk Lehine İştirak Nafakasının Devamı Üzerine Yargıtay Kararları Işığında Genel Br Değerlendirme, Terazi 2012, Sa. 73, sh. 24-29.

ÖZTAN, Bilge: Aile Hukuku, 5. B., Ankara 2004.

PIOTET, Denis: Commentaire Romand, Code civil I, Art. 1-359 CC, Bale 2010. (Kıs. CR) (art. 277)

REUSSER, Ruth: Unterhaltspflicht, Unterstützungspflicht, Kindesvermögen: Das Neue Kindesrecht, BTJP 5, 1977, Bern 1978, sh. 61-87.

RUHİ, A. Cemal: Nafaka Hukuku, 2. B., Ankara 2005.

RUMO-JUNGO, Alexandra: Unterhalt für mündige Kinder: aktuelle Fragen, Recht 2010, sh. 69 – 77.

RUMO-JUNGO, Alexandra / SCHMID, Jörg / SCHNYDER, Bernhard / TUOR, Peter: Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 13. Aufl. Zürich 2010.

SEROZAN, Rona: Çocuk Hukuku, İstanbul 2005.

STETTLER, Martin: L'obligation d'entretien à l'égard des enfants majeurs, (Art. 277, Al. 2 CS) – Evolution de la Jurisprudence et de la doctrine, ZBJV 1992, H. 3, Bd. 128, sh. 133-147. (Kıs. Entretien)

STETTLER, Martin: L'obligation d'entretien des parents à l'égard d'enfants majeurs (art. 277 al. 2 CCS), ZVW 1982, No. 1, sh. 9- 14.

TSCHUMPERLIN, Urs: Die elterliche gewalt in bezug auf die person des kindes, Freiburg 1989.

VEZ, Parisima: Commentaire Romand, Code civil I, Art. 1-359 CC, Bale 2010. (Kıs. CR)